

www.humak.fi

Opinnäytetyö

Omaehtoista kansalaistoimintaa yhteisössä fasilitoituna – jäsenten kokemuksia

”Meil on tässä semmosta yhteen hiilen puhaltamista”

Heidi Lehtinen & Jari Suvanto

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma
(Yhteisöpedagogi 210 op)

Arvioitavaksi jättämisaika
(11/2020)

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

Tekijät: Heidi Lehtinen ja Jari Suvanto

Opinnäytetyön nimi: Omaehtoista kansalaistoimintaa yhteisössä fasilitoituna – jäsenten kokemuksia ”Meil on tässä semmosta yhteen hiilen puhaltamista”

Sivumäärä: 53 ja 3 liitesivua

Työn ohjaaja: Tarja Nyman

Työn tilaaja: Diakonissalaitoksen D-asematoiminta

Opinnäytetyössämme tutkimme D-aseman myötävaikutuksella toimivaa vapaamuotoisen kansalaistoiminnan yhteisöä sen jäsenten kokemana. D-asetat ovat alueellisia, kynnyksettömiä kohtaamispaikkoja Helsingissä. D-asematoiminta on yksi Diakonissalaitoksen kansalaistoiminta-alueen keskeisistä toimintamuodoista. Siinä kohtautetaan ihmisiä ja fasilitoidaan heidän välistä vuoropuheluaan, muodostetaan yhteisöjä ja valmennetaan joustavaan yhteistoimintaan.

Opinnäytetyön tilaus liittyy D-asematoiminnan tarpeeseen selvittää, mitä merkitystä tarkasteltavalla yhteisöllä on sen jäsenten kokemana ja mikä merkitys D-aseman tuella on yhteisölle. Hankittava tieto antaa eväitä D-asematoiminnalle arvioida ja kehittää kävijätoimintaansa: sen vaikuttavuutta, resurssien kohdentamista, työmenetelmiä sekä hyödynnettävyyttä muualla.

Opinnäytetyössä tavoitteenamme on selvittää tarkasteltavan yhteisön merkitystä ja jatkuvuutta sen jäsenten kokemuksina. Toteutamme opinnäytetyömme laadullisena, kokemuksiin perustuvana tapaustutkimuksena. Aineistonkeruussa käytämme puolistrukturoitua teemahaastattelua ja analyysimenetelmänä käytämme teorialähtöistä sisällönanalyysiä. Haastattelut toteutettiin kesäsyyskuussa 2020 kuutena yksilöhaastatteluna ja marraskuussa 2020 yhtenä yhteisön tiedonantona.

Kehittämistyömme tuloksena syntyvä uusi tieto antaa mahdollisuuden arvioida edelleen tutkimuskohteen kaltaisten yhteisöjen yhteisöllisyyttä ja sen merkitystä osana yksilöiden toimijuutta, osallisuutta ja aktiivista kansalaisuutta sekä vaikuttavaa kansalaistoimintaa. Analyysimme ja johtopäätöksemme ovat katsaus tutkittavan ryhmän olemukseen. Opinnäytetyömme voi parhaimmillaan antaa joitakin suuntaviivoja D-asematoiminnan kehittämiseksi.

Tuloksista ilmeni, että tämän tapaustutkimuksen tutkittavassa yhteisössä on monin tavoin myönteistä yhteisöllisyyttä ja sillä on vastaavia heijasteita jäsentensä toimijuuteen ja osallisuuteen. Myös ryhmän toiminnallinen luonne osoittautui merkitykselliseksi jäsenille. D-asematoiminta on myötävaikuttajana tärkeässä roolissa yhteisölle. Keskeisenä johtopäätöksemmä mallinsimme yhteisön käyttövoiman neljä pääulottuvuutta, jotka ovat merkityksellisyys, toiminta, yhteisöllisyys sekä kannattelu.

Asiasanat: Omaehtoisuus, kokemuksellisuus, kansalaistoiminta, osallisuus, toimijuus, yhteisöllisyys

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Bachelor's Degree in NGO and Youth Work

Authors: Heidi Lehtinen & Jari Suvanto
Title: Self-driven civic activities in a community of collaboration – members' experiences
Number of Pages: 53 and 3 attachment pages
Supervisor: Tarja Nyman
Subscriber: D-Station operations

In this Bachelor's thesis we examine a community, which is engaged in self-driven and informal civic activities, in collaboration with one of the D-stations in Helsinki. The D-stations are local urban no-threshold meeting places and civic activity centres. As one of the key forms of operation in the field of Deaconess Foundation's civic activities, the D-stations bring people together, facilitate the dialogue among them, form communities and train local people on flexible joint action.

The subscriber of this thesis, the D-Station operations, has a need to learn more about the significance of the community in question; how its members experience the community and the collaboration with the D-station. The new insights are to give food for thought in order to evaluate and develop D-stations' visitor activities. This process includes the impact of their work, resource allocation, working methods and of the possible replication of the D-Station activities.

The goal of this thesis was to study the essence of the community and the reasons behind its enduring existence, as experienced by its members. This was carried out by means of qualitative, experience-based case study. The material for this thesis was collected by semi-structured theme interview method and analyzed by using the thematic analysis method. The interviews were conducted during June and September in 2020, as six personal interviews.

The new information surfacing from this study gives an opportunity to further assess the character of similar communities and how they can reflect on members' agency and participation, active citizenship and civic activities. The analysis and conclusions outline the nature of the community examined. At its best our thesis can give some pointers on how to contribute to D-stations' operations.

The results show that in this case study the community in focus brings about positive communality in many ways, reflecting correspondingly on members' agency and participation. The activity centred nature of the community proved to be significant for the members. The collaboration with the D-station plays also an important role for the community in question. As a key conclusion we created a model of the four driving forces of the community: meaningfulness, activity, communality and uplift.

Keywords: Civic activity, Agency, Participation, Experientiality, Intrinsic motivation, Communality

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	TOIMINTAYMPÄRISTÖ	7
2.1	Tilajana D-asematoiminta	7
2.2	Tutkimuskohteena fasilitoitu omaehtoisen kansalaistoiminnan yhteisö.....	7
2.3	D-asemat osana Diakonissalaitoksen kansalaistoimintaa	8
3	TARVE JA TAVOITTEET	9
3.1	Tarve	9
3.2	Tavoitteet	9
3.3	Tutkimuskysymykset	10
4	TIETOPERUSTA.....	10
4.1	Kansalaistoiminta	11
4.2	Kansalaistoiminnan 3. ja 4. sektori	12
4.3	Aktiivinen kansalaisuus.....	13
4.4	Osallisuus.....	15
4.5	Toimijuus	16
4.6	Yhteisöllisyys	17
4.7	Kansalaistoiminnan fasilitointi	20
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	21
5.1	Lähestymistapana tapaustutkimus	21
5.2	Teemahaastattelu tiedonkeruun menetelmänä	22
5.3	Opinnäytetyön kohderyhmä.....	23
5.4	Eettisyys	24
6	AINEISTON KÄSITTELY JA ANALYYSI	26
7	TULOKSET	28
7.1	Paikka, missä tehdä asioita.....	28
7.2	Paikka, missä olla yhdessä.....	31
7.3	Paikka hyvän olon tuntemuksille	36
7.4	Paikka, johon kuulua	38
7.5	Paikka, jossa kasvaa.....	40
7.6	Paikka, jossa jatkaa.....	42

8	JOHTOPÄÄTÖKSET	44
8.1	Ryhmä X:n käyttövoima	44
8.2	Ryhmä X suhteessa D-asematoimintaan ja kansalaistoiminnan strategiaan	47
9	POHDINTA.....	48
	LÄHTEET	50
	LIITTEET	54

1 JOHDANTO

Kuulun, olen siis olemassa. Ihmiselle myötäsytystä on kokemus kuulumisesta johonkin yhteisöön, olla siinä osallisena ja toimijana. Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää ja kuvailla Diakonissalaitoksen D-asematoiminnan myötävaikutuksella syntyneitä ja toimivaa ryhmää sen jäsenten kokemuksina. Käytämme ryhmästä nimeä Ryhmä X. Se on tutkimisen arvoinen, sillä sen olemuksen ja toiminnan on nähty resonoinvan hyvin yhteen D-asemien toiminta-ajatuksen kanssa - vielä kuitenkin jäsentymättömällä tavalla. Opinnäytetyössämme pyrimme tätä jäsentämään ja ymmärtämään, mistä tämä resonointi koostuu ja kuinka D-asematoiminta siihen suhteutuu.

Opinnäytetyömme tarkoituksena on tutkimuksellisin keinoin tuottaa uutta tietopääomaa D-asemien kävijätoiminnan arvioimiseksi ja kehittämiseksi. Keskiössä ovat vaikuttavuus, resurssointi, keinot ja hyödynnettävyys muualla. Aiheen ulkopuolinen tarkastelumme voi tuoda toiminnan kehittämiseen objektiivista näkökulmaa.

Tarve kehittämistyölle nousee siis esiin tilaajalta. Aloituspalaverissa pohdimme yhdessä, miten kehittää ja tukea aktiivista kansalaisuutta, ihmisten toimijuutta ja hyvinvointia? Miten löytää keinot sekä tarjota mahdollisuuksia olla vaikuttamassa oman elämän kulkuun ja merkityksellisyyden kokemiseen? Miten edesauttaa yhteisöjen ja yhteisöllisyyden elinvoimaa? ”Vapaaehtois- ja kansalaistoiminnan sektori on osallistamisen mahdollistaja ja osallistumisen rakentaja” (Pirnes & Tiuhonen 2011, 444).

Näemme tilaajan tarpeessa myös kytköksiä suomalaisen kansalaisyhteiskunnan muutokseen. Kansalaistoiminnan toimintaedellytyksiä kehitetään paraikaa mm. Oikeusministeriön hankkeessa Yhteisöllinen kansalaistoiminta 2020-luvulla (Oikeusministeriö 2020). Maassamme etsitään uusia muotoja olla mukana kansalaistoiminnassa. Kansalaistoiminta on keskeinen osa kansalaisyhteiskuntaamme ja suomalaista yhteiskuntakokonaisuutta. On tärkeää perehtyä kansalaistoiminnan kentässä tapahtuviin ilmiöihin, sillä niillä voi olla heijasteita niin yhteiskunnallisesti kuin ammatillisesti yhteisöpedagogeina kansalaistoiminnan parissa toimiville ja näiden organisaatioille.

D-asematoiminnassa edistetään kansalaistoimintaa, mahdollistetaan uusia yhteisöjä ja ihmisten välistä yhteistä tekemistä. Tällainen yhteisöllisyys on luonteenomaista myös sosiaalipedagogiselle työntekijälle. Tarkastelemme kehittämistyömme ilmiötä painottaen sosiaalipedagogista viitekehystä.

2 TOIMINTAYMPÄRISTÖ

2.1 Tilaajana D-aseματοiminta

Opinnäytetyömme tilaajana on Diakonissalaitoksen kansalaistoimintaan kuuluva D-aseματοiminta Helsingissä.

D-asemat ovat Helsingin kolmessa kaupunginosassa toimivia kohtaamispaikkoja ja kansalaistoiminnan keskuksia. D-asemat pyrkivät olemaan avoimia ja helposti lähestyttäviä yhteisöjä omien kaupunginosiensa kaikille asukkaille – tarjoten ”Merkityksellistä tekemistä, muiden seuraa, diagnoosivapaata olemista ja omaehtoista kansalaistoimintaa.” Tekeminen D-asevilla lähtee liikkeelle siitä, mitä kävijät itse tarvitsevat ja toivovat. D-asemien työntekijöiden roolina on mahdollistaa ja fasilitoida yhteistoimintaa ja kävijöistä itsestään kumpuavia aktiviteetteja, kuten vapaaehtois- tai vertaistoimintaa. Toimenkuvaan kuuluu myös palveluneuvonta ja kävijöiden tukeminen. D-asemat tekevät yhteistyötä kaupunginosiensa sosiaali- ja terveystalveluiden kanssa. (Diakonissalaitos 2020a.)

2.2 Tutkimuskohtena fasilitoitu omaehtoisen kansalaistoiminnan yhteisö

Tutkimuskohteenamme on vapaamuotoista ja omaehtoista kansalaistoimintaa harjoittava yhteisö, jonka toimintaa on fasilitoimassa 3. sektorin toimija. Esittelemme kansalaistoiminnan fasilitoimintaa tietoperustamme luvussa 4.7. D-aseματοiminnassa se tarkoittaa ryhmän toiminnan mahdollistamista niin käytännön puitteina kuin esimerkiksi motivoimisena.

Perehdymme tutkimuskohteeseen tarkastelemalla tapaustutkimuksen keinoin yhtä D-aseματοimintaan kiinnittyvää yhteisöä. Diakonissalaitoksen eettisen toimikunnan pyynnöstä käytämme yhteisöstä nimeä Ryhmä X. Se on saanut alkunsa D-asemien CABLE-valmennuksesta ja toiminut jo useamman vuoden ajan Diakonissalaitoksen D-aseματοiminnan myötävaikutuksella. CABLE-valmennus (Community Action Based Learning for Empowerment) on lähestymistapa, jolla pyritään edistämään toimijuutta ja yhteisöllisyyttä kestäväällä tavalla. Sen tavoitteena on osallistujien voimaantuminen ja osallisuus. (Diakonissalaitos 2020b.)

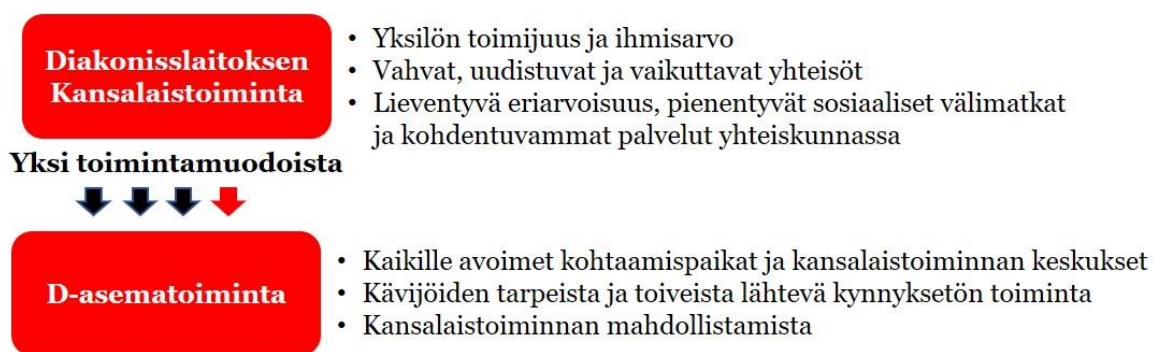
Lähtöoletuksena on, että kyseisen yhteisön luonne ja toiminta voivat D-aseματοiminnan näkemyksen mukaan tarjota arvokkaita näkökulmia D-asemien kehittämistarpeeseen, kts. 3.1.

D-asematoiminnasta saamamme tiedon ja itsehankitun, omakohtaisen käsityksemme mukaan em. kohdetta voi kuvata pienehköksi, Helsingissä paikallisesti toimivaksi yhteisöksi. Lähinnä se on vapaamuotoista, itseohjautuvaa ja omaehtoista yhdessäoloa ja tekemistä ilman jäykkiä organisaatorakenteita.

Emme lähde tässä vaiheessa määrittelemään yhteisöä tämän tarkemmin. Se jää osaksi kehittämistyömme prosessia, jossa yhteisö ja sen jäsenet itse määrittävät olemustaan ja luonnettaan.

2.3 D-asetat osana Diakonissalaitoksen kansalaistoimintaa

D-asematoiminta on yksi Diakonissalaitoksen kansalaistoiminta-alueen keskeisistä toimintamuodoista.

Kuvio 1. D-asetat osana Diakonissalaitoksen Kansalaistoimintaa

Kansalaistoiminnallaan Diakonissalaitos pyrkii vaikuttamaan niin yksilön, yhteisön kuin yhteiskunnan tasolla (Diakonissalaitos 2020c). Diakonissalaitoksen kansalaistoiminnan strategia vuodelta 2020 asettaa tavoitteekseen jokaisen ihmisarvon ja toimijuuden sekä uudenlaiset, vahvemmat ja vaikuttavat yhteisöt. Isossa kuvassa tämä vähentää yhteiskunnallista eriarvoisuutta, vahvistaen ”kansalaisyhteiskuntaa, demokratiaa ja yhteiskuntarauhaa”. (Diakonissalaitos 2020d.)

Arjen tekemisenä Diakonissalaitoksen kansalaistoiminnassa kohtautetaan ihmisiä ja fasilitoidaan heidän välistänsä vuoropuheluaan, muodostetaan yhteisöjä ja valmennetaan joustavaan yhteistoimintaan. Laajemmin nähtynä tämä aikaansaa uusia kansalaistoiminnan malleja ja sosiaalisia luomuksia. Ajatuksena on, että Diakonissalaitok-

sen kansalaistoiminta osaltaan saattaa ihmisiä yhteen ja tuo heitä mukaan hyödyttämään yhteisöjä. Kun vuorovaikutus on yhdenvertaista ja arvostavaa, oivalluttaa se ihmistä omiin kyvykkyyksiinsä ja vahvistaa luottamusta. (mt.)

Diakonissalaitoksen toiminnan kokonaisuutta ohjaavat sen arvot, missio ja visio. Arvoja ovat kristillinen lähimmäisen rakkaus, ihmisarvo ja uudistaminen. Visiona on tavoitella jokaiselle ihmisarvoista elämää. Käytännön työssä tätä edistetään vahvistamalla luottamusta, osallisuutta ja toimijuutta. (Diakonissalaitos 2020e.)

3 TARVE JA TAVOITTEET

3.1 Tarve

D-asematoiminnan tuottajalla on ilmennyt tarve selvittää, mitä merkitystä opinnäytetyössämme tarkasteltavalla ja D-aseman toimintaan kytkeytyvällä yhteisöllä on sen jäsenten kokemana ja mikä merkitys D-aseman tuella on yhteisölle. Em. selvittäminen kiinnittyy D-asematoiminnan tarpeeseen arvioida ja kehittää kävijätoimintaa. Arvioinnin kohteita ovat toiminnan vaikuttavuus kävijöihin, resurssien kohdentaminen, yksilöiden ja yhteisöjen kehittämis- ja tukemiskeinojen toimivuus ja myös hyödynnettävyys toisaalla.

D-asematoiminnan kävijätoiminnan kehittäminen puolestaan ankkuroituu Diakonissalaitoksen kansalaistoiminnan strategisiin tavoitteisiin. Kansalaistoimintaa tarvitaan rakennettaessa kestävämpää hyvinvointiyhteiskuntaa. Tämä syntyy vahvojen palvelujen ja vahvan kansalaisyhteiskunnan yhdistelmänä. Kansalaistoiminnan strategia tavoittelee hyötyjä niin yksilön, yhteisön kuin yhteiskunnan tasolla. Yksilön kohdalla hyötyjä ovat kokemus ihmisarvosta ja toimijuudesta, yhteisöissä tavoitellaan vahvaa uudistumis- ja vaikuttamiskykyä. Näin yhteiskunnan eriarvoisuus lieventyy, sosiaaliset välimatkat pienentyvät ja palvelut kohdentuvat paremmin. Tämän nähdään johtavan kansalaisyhteiskuntaan, jossa demokratia ja yhteiskuntarauha ovat läsnä entistä vahvemmin.

3.2 Tavoitteet

Opinnäytetyömme tavoitteena on selvittää tarkasteltavan yhteisön merkitystä ja jatkuvuutta sen jäsenten kokemana. Tavoitteenamme on tarkastella ryhmää X kohdentaen huomio etenkin yksilön ja yhteisön näkökulmiin.

Näin tuotamme D-asematoiminnalle ennen tutkimatonta tietopääomaa ja tuloksia sen kävijöiden ja yhteisöjen kehittymisestä osana D-asematoimintaa. Tämä antaa D-asematoiminnassa mahdollisuuden tehdä ammatillisesti perustellumpia arviointeja ja ratkaisuja kävijätyön kehittämiseksi ja toiminnan vaikuttavuuden arvioimiseksi, niin yksilöiden kuin yhteisöjen tasolla. Tuemme tätä lisäksi kehittämisselityksillä ja -ideoilla, joiden työstäminen on myös yksi tavoite.

Mielestämme kehittämistyössämme on näinä muuttuvan kansalaisyhteiskunnan aikoina arvokasta tuottaa yhteisöpedagogien ammattikenttään lisää ajankohtaista tutkimustietoa omaehtoisen, vapaamuotoisen kansalaistoiminnan yhteisötoimijoista.

3.3 Tutkimuskysymykset

Lähestymme opinnäytetyömme tavoitetta seuraavien tutkimuskysymysten avulla:

1. Mikä on yhteisön merkitys jäsenten kokemana?
2. Mikä on D-asematoiminnan merkitys yhteisön jäsenten kokemana?

4 TIETOPERUSTA

Opinnäytetyömme tietoperusta rakentuu tilaajamme toiminnasta ja tavoitteista käsin. Koska tähän liittyy runsaasti eri näkökulmia niin yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan tasolla on tietoperustamme laaja-alainen. Otamme mukaan tietoperustaan kuitenkin ne käsitteet, jotka mielestämme olennaisella tavalla luovat ymmärrystä aiheeseen ja tukevat tutkittavien kokemusten jäsentämistä. Tietoperustamme on näin tukemassa aineistosta esiin nousevia löydöksiä ja mahdollistamassa uuden, perustellun tiedon rakentumista. Pyrimme työmme tuloksissa ja johtopäätöksissä laajentuvaan vuoropuheluun tietoperustan kanssa.

Tietoperustamme käsittää ensimmäiseen tutkimuskysymykseemme kytkeytyvät kansalaistoiminnan, aktiivisen kansalaisuuden, kokemuksellisuuden, osallisuuden, toimijuuden sekä yhteisöllisyyden käsitteet. Toiseen tutkimuskysymykseemme puolestaan liittyy D-asematoiminnan toimintatapaa kuvaava kansalaistoiminnan fasilitoinnin käsite. Tuomme lisäksi esiin taustaa käyttämillemme kehittämistyön menetelmille.

Kun Diakonissalaitos pyrkii kansalaistoiminnan strategiassaan rakentamaan uudistuvia ja vaikuttavia yhteisöjä, on meidän tärkeää kyetä sijoittamaan ryhmä X kansalaistoiminnan ja aktiivisen kansalaisuuden viitekehykseen. Yhtä lailla on tärkeää perehtyä yhteisöön ja yhteisöllisyyteen käsitteenä, koska kehittämistyömme ydinsisältöä on valottaa juurikin yhdenlaisen yhteisön olemusta. Yksilön toimijuus käsitteenä on olennainen osa tietoperustamme, sillä se on em. strategian keskeisiä tavoitteita. Tähän liittyy myös osallisuuden käsite, osallistuminen yhteisöön on toimijuutta.

Haluamme tietoperustassamme valottaa myös kansalaistoiminnan fasilitoinnin käsitettä. Se on tärkeää ymmärtää vaikuttamassa taustalla toiminta-ajatuksena D-asematoiminnassa ja osana Ryhmä X:n olemista.

Kehittämistyömme tulosten ja johtopäätösten reliabiliteetin ja validiteetin kannalta on merkittävää tuoda esiin tietoperustassamme myös aineistonkeruussa ja analyysissä käytettäviä menetelmiä.

4.1 Kansalaistoiminta

Opinnäytetyömme toimintaympäristössä, D-asematoiminnassa on kyse kansalaistoiminnasta ja sen mahdollistamisesta. Suomalaisen yhteiskunnan nähdään muodostuvan julkisesta ja yksityisestä sektorista ja näiden rinnalla kansalaisyhteiskunnasta. Kansalaistoiminta yhdessä järjestötoiminnan kanssa on keskeinen osa kansalaisyhteiskuntaamme. Näiden lisäksi kansalaisyhteiskuntaan kuuluvat mm. säätiöt, puolueet, uskonnolliset yhteisöt ja vapaa sivistystyö. (Harju 2020.)

Harju (mt.) liittää kansalaistoiminnan käsitteeseen kolme ominaispiirrettä. Ensimmäiseksi se on ihmisyksilön aktiivista, konkreettista tekemistä, aktiivista kansalaisuutta. Toisekseen kansalaistoiminnassa aktiivisen kansalaisen tekeminen ei suuntaudu itseensä, vaan itsestä ulospäin. Kolmantena luonteenomaisena piirteenä kansalaistoiminnalle on sen tarkoitusperä. Kansalaistoiminnassa tavoitellaan eri tavoilla yhteistä hyötyä, ei yksityistä. Kansalaistoiminta on siis luonteeltaan yhteisöllistä.

Harjun näkemystä yhteisöllisyydestä myötäilee luokittelu, jossa kansalaistoiminnan yläkäsitteenä on kollektiivinen toiminta (finto 2020).

Kansalaistoiminta lähtee muodostumaan ihmisten ”omaehtoisesta, mielekkästä ja motivoituneesta” toimeliaisuudesta sekä osallistumisesta. Sen ytimeen kuuluu, että ihmiset kohtaavat toisiaan eri tasoilla yhteiskunnassa. (Kansalaisyhteiskunta 2006 -toimikunta 2005, 14.)

Kansalaistoiminnan vahvuus ja voima saavat alkunsa kansalaisten omasta halusta ja tarpeesta toimia oman ja läheisten elämänlaadun parantamiseksi. Kiinnostus tehdä jotain itsensä, alueen tai yhteisön hyväksi on taustalla oleva moottori. Pelkkä halu toimia jonkin asian edistämiseksi ei ole pääsyy kansalaistoimintaan, vaan kiinnostus asian suhteen on merkityksellinen ja ajatus siitä, että saa toimia yhdessä muiden kanssa. Kansalaistoiminta tarjoaa parhaimmillaan mielekkyyttä, vaikuttamismahdollisuuksia, elämänlaatua ja uusia kohtaamisia sekä ystävyysuhteita ihmisille. (Harju 2010, 41.) Tunne siitä, että yksilönä on mukana jossakin, kuuluu porukkaan, saa olla vaikuttamassa asioihin, on tärkeä.

4.2 Kansalaistoiminnan 3. ja 4. sektori

Valtaosa kansalaistoiminnasta Suomessa tapahtuu virallistetussa kansalaisjärjestöissä tai yhdistyksissä. Näiden yhteenliittymien toimintaan liittyy osallistujien jakama päämäärä, arvo tai mielenkiinnon kohde. Kansalaisjärjestöjen lisäksi Suomessa toimii ei-virallistettuja, ihmisten omaehtoisia yhteenliittymiä, mm. kerhojen tai rekisteröimättömien ryhmien muodossa. (Harju 2020.)

Ei-järjestäytynyt, omaehtoinen kansalaistoiminta voidaan käsittää toimintana, joka on lähtöisin kansalaisista itsestään, heidän omista tarpeistaan ja toivetoistaan, pohjaten heidän omiin kyvykkyyksiinsä ja osaamisiinsa (Tuominen 2016, 44).

Kansalaistoimintaa edellä mainitun kaltaisissa yhteenliittymissä kuvataan käsitteillä 3. ja 4. sektori. Talvelan (2019) mukaan kolmannen sektorin kansalaistoiminta tapahtuu traditionaalisen, järjestäytyneen järjestötoiminnan raameissa. Neljäs sektori on järjestöihin sitoutumatonta, itseohjautuvaa ja vapaamuotoista kansalaistoimintaa, luonteeltaan nopeatempoista ja ketterää. Nämä sektorit voivat myös olla kytköksissä toisiinsa toisiaan hyödyttäen. Tämä asetelma on lähtökohtana myös tässä opinnäytetyössä.

Em. neljännen sektorin määrittelyä lähestyy myös epämuodollisen kansalaistoiminnan käsite. Sillä tarkoitetaan yhteiskunnallista toimintaa, joka ei kytkeydy puoleisiin

tai rekisteröityneisiin järjestöihin (Stranius 2009, 139). Epämuodolliselle kansalaistoiminnalle on ominaista mm. yhteiskunnallisuuden sijaan omakohtainen ja projektiluonteinen vaikuttaminen, verkostoja ja osittain myös internetiä käyttävä järjestäytyminen, performatiivisuus, elämyksellisyys, julkisuusorientaatio sekä sitoutumisen kevyt aste (mt., 163). Epämuodollisessa kansalaistoiminnassa korostuvia osallistujia Stranius (mt., 158–160) on määritellyt sitoutumisasteen mukaan termeillä reppu- ja elämäntapa-aktivistit sekä kevytaktivistit.

Neljättä sektoria voi myös määritellä kansalaistoiminnan alueeksi, jonka luonteeseen kuuluu ennakoiva aktiivisuus, fokusoiden tekemiseen ilman järjestötoiminnan organisoitumista (Mäenpää & Faehnle & Schulman 2017, 252).

Neljänteen sektoriin liittyy myös kaupunkiaktiivisuuden käsite. Se on kaupunkitilassa tapahtuvaa omaehtoista ja itsejärjestäytyvää kansalaistoimintaa, tuottaen uudenlaista yhteiskunnallista osallisuutta. Kaupunkiaktiivisille on luonteenomaista aloitteellisuus, toimintaan suuntautuneisuus vaikuttamisen ja poliittisuuden sijaan, tee-itse-henkisyys ja yhteisyys -ajattelu sekä internetin ja sosiaalisen median hyödyntäminen. (mt., 239–40.)

4.3 Aktiivinen kansalaisuus

Kansalaistoiminta lähtee syntymään aktiivisesta kansalaisuudesta. Seuraavassa näkökulmia aktiiviseen kansalaisuuteen.

Sosiaalipedagogiikassa kansalaisuuden käsite liittyy yksilön jäsenyyteen ja toimintaan yhteiskunnassa. Kansalaisuuden kokonaisuus muodostuu kolmesta, toisiinsa liittyvästä dimensiosta: muodollinen, toiminnallinen ja kokemuksellinen kansalaisuus. (Nivala & Ryyänen 2019, 160–161.) Muodollinen kansalaisuus viittaa kansalaisuuteen annettuna ominaisuutena. Toiminnallinen kansalaisuus on luonteeltaan osallistuvaa, yksilö rakentaa kansalaisuuttaan oman toimintansa kautta. Osallistuminen luo valmiuksia ”aktiiviselle, demokraattiselle kansalaisuudelle”. Toiminnallisessa kansalaisuudessa voidaankin erottaa poliittisen osallistumisen rinnalla sosiaalinen ja kulttuurinen sekä taloudellinen osallistuminen. Toiminnallinen kansalaisuus on demokraattista yhteiseloa, johon ja jossa yksilöt kasvavat. Kokemuksellinen kansalaisuus pohjaa koettuun kansalaisuuteen. Kansalaisuuden dimensiot vaikuttavat toisiinsa, mutta jäsenyys yhteiskunnassa ja kansalaisuus ei vaadi kaikkien kolmen toteutumista.

Aktiivisen kansalaisuuden käsite sellaisenaan voi myös olla epätarkoituksenmukainen, riippuen siihen liitetystä tarkoituksesta. (mt., 161–169.)

Kansalaisuus voi myös nähdä kolmen ulottuvuuden, status, rooli ja avaruudellisuus, käsitteenä. Kohti aktiivista kansalaisuutta -raportti tuo esiin Marianne Horsdalin ja Ove Korsgaardin ajatusta, että status on sitä, kuka on ja mihin yhteisöihin kuuluu, so. identiteetti. Kuulumisen kautta voi ymmärtää ja muokata identiteettiään ja liittyy sen osaksi yhteisönsä kollektiivista tajuntaa. Kansalaisuuteen roolina liittyy keskeisesti yhteisöllisyyden ja toiminnallisuuden näkökulma. Rooliulottuvuuteen liittyy myös toiminnallinen näkökulma – täysi kansalaisuus ei voi toteutua passiivisena kansalaisena. Kansalaisuuden avaruudelliseen ulottuvuuteen liittyy puolestaan alueellinen näkökulma – täysi kansalaisuus edellyttää toimintaa enemmän kuin yhdellä, esim. paikallisella tai kansallisella tasolla. (Kansalaisyhteiskunta 2006 -toimikunta 2005, 42–43.)

Aktiivinen kansalaisuus voidaan nähdä passiivisen, statuksellisen kansalaisuuden vastaparina. Siinä voidaan erottaa henkis-kulttuurinen, toiminnallinen ja poliittinen aktiivinen kansalaisuus. (Harju 2005.) Henkis-kulttuurisen aktiivisuuden toiminta nivoutuu älyyn, sivistykseen ja kulttuuriin. Kyse on itsensä kehittämisestä. Toiminnallinen aktiivinen kansalaisuus näkyy puolestaan aktiivisuutena erilaisissa yhteenliittymissä. Keskiössä on itsevalittu henkilökohtainen satsaaminen sitoutuneesti toisten hyväksi. Järjestötoiminta sisältyy pääosin tähän yleisimpään aktiivisen kansalaisuuden luokkaan. Poliittinen aktiivisuus kytkeytyy edustuksellisen demokratian aktiviteetteihin, mutta myös suoraan ad hoc -tyyppiseen osallistumiseen ohi järjestöjen ja puolueiden. Nämä kolme aktiivisen kansalaisuuden muotoa voivat lomittua toisiinsa. Jokaisen aktiivinen kansalaisuus nähdään tavoiteltavana asiana. (mt.)

Aktiivinen kansalaisuus liittyy toimimiseen kansalaisena ja oikeuksien hyödyntämiseen, etenkin järjestäytyneessä järjestötoiminnassa. Aktiivinen kansalaisuus on roolina luonteeltaan kehittyvä ja ei-myötäsyttyinen. Aktiivinen kansalaisuus on yksilön potentiaali, joka lähtee realisoitumaan yhteisöllisen elämän kautta, informaalin oppimisen ja myös kansaliskasvatuksen avulla. Tälle kansalaiseksi kasvulle, osallistumiselle ja vaikuttamiselle, perustavanlaatuaista on osallisuuden kokemus yhteisöistä. (Niemelä 2012, 64–65.)

4.3 Kokemuksellisuus osallisuuden, toimijuuden ja yhteisöllisyyden takana

Se mikä tekee meistä yksilöitä, on ajattelumme, tapamme toimia, olla ja kokea asioita. Kokemus on yksilöllistä, vaikka olisi osana ryhmää ja yhdessä koettaisiin jotain; jokaisen kokema poikkeaa toisen kokemasta. Kokemiseen vaikuttavat vahvasti minkälaisia olemme, mitä arvostamme, mistä pidämme, emme pidä ja mitä arvoja olemme lapsuudessa omaksuneet. Ihmiselämän keskeisimpiä osia on kokeminen, ja sen kuvaaminen ja tutkiminen on jokaisen ihmisen arkea. Emme voi elää ilman kokemusta, se on läsnä kaikkialla, kaiken aikaa. Voimme muistella menneitä, elämyksiä tässä ja nyt, sekä pohdimme tulevaa. (Hyypä, Kiviniemi, Kukkola, Latomaa & Sandelin 2015.)

Kokemusta ei tarkastella pelkästään filosofisessa tai tieteellisessä suhteessa vaan se on hyvin arkipäiväistä. Kokonaisvaltaisena olentona ihminen tuntee, kokee ja ajattelee. Ajattelun kautta ihminen jäsentää sekä ymmärtää kokemustaan ja antaa sille merkityksiä. Kokemus ja erityisesti sen jakaminen ovat keskeisiä asioita ihmisen arjessa. Voidaan todeta, että ihminen ainoana eliölajina, todistettavasti kykenee kielellistämään kokemuksiaan ja näin ollen välittämään niitä toisille. (Hyypä ym. 2015.) Tutkimalla voimme selvittää kokemuksia haluamistamme asioista, jotta voimme kehittää, parantaa, luoda ja ideoida uutta. Jokaisen kokemus merkitsee, sillä jokainen kokemus on ainutlaatuinen.

Kokemus voidaan ymmärtää subjektiivisena tuntumana, joka ei välttämättä ole faktaan perustuvaa. Tämä kokemuksellisuus syntyy ihmisen omista ennakkokäsityksistä. Toisaalta kokeminen on myös sosiaalisesti jaettavaa, yhteistä todellisuuden kohtaamista. Nämä merkitykset ovat kytköksissä toisiinsa. Se miten yhteisönä koetaan ympäröivää todellisuutta, tarjoaa se yhteisen kokemuspinnan ja mahdollisuutta jaettuun yhteisymmärrykseen. (Backman 2018, 26.) Yhteisössä osana oleminen ja kokemus siitä on yksilöllinen; siihen vaikuttavat yksilön oma käsitys itsestään ja muista, kohdaksi tulemisesta ja mukaan ottamisesta. Yhteistä siitä tulee, kun voidaan jakaa asioita luottamuksellisesti ja turvallisessa ilmapiirissä.

4.4 Osallisuus

Osallisuuden esiintuonti opinnäytetyössämme on relevanttia, sillä osallisuudella on yhtymäkohtansa Diakonissalaitoksen kansalaistoiminnan strategiaan. THL:n mukaan

yhteiskunnallista eriarvoisuutta voidaan lieventää edistämällä osallisuutta. Kansalais-toiminnassa ja palveluissa tämä voi tapahtua kehittämällä kaikenikäisten osallistumisen menetelmiä, mikä osaltaan tukee yksilön mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa. (Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos 2020a.) Tämä onkin kantavana ajatuksena, kun tarkastelemme D-asematoiminnan asiakastyön kehittämistä.

Osallisuus voidaan ymmärtää yksilön mukaan tulona ja kuulumisena yhteisöön sekä myös siinä vaikuttamisena. Osallisuuden kokemus synnyttää sitoutumista. Osallisuuteen liittyy myös oikeus saada tietoa yksilöön itseensä vaikuttavista asioista. Osallisuus on olennaista tuottamaan hyvinvointia ja terveyttä. (Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos 2020b.)

Osallisuus kuvaa yksilön ja yhteisön, tai myös yhteiskunnan, välistä tavoiteltavaa suhdetta. Yksilön osallisuus yhteisössä käy todeksi, kun yksilö samanaikaisesti kuuluu, toimii ja kokee itsensä osaksi yhteisöä. Toisin sanoen osallisuus on kuulumista, osallistumista ja kuulumisen tunnetta. Osallistumisen kautta lähtee syntymään tunne kuulumisesta yhteisöön. Osallisuuden muodostumisessa on olennaista, että yksilö saa mahdollisuuden vaikuttaa, tulee kuulluksi ja osallistuu yhteisöä rakentavaan toimintaan. Osallistumisessa tärkeää on kanssakäymisen ja tekemisen luonne. Osallisuus yksilön ja yhteisön välillä edellyttää tältä suhteelta tiettyjä ominaisuuksia, avainsanoina tasapainoisuus, demokraattisuus, mielekäs osallistuminen, huomatuksi tuleminen sekä hyväksyntä ainukertaisena itsenä ja arvokkaana osana yhteisöä. (Nivala & Ryyänen 2019, 138–140.)

Osallisuus yhteisöissä on sitä, miten ihmiset käsittävät toisensa ja miten nämä käsitykset voivat vaikuttaa yksilön kehittymiseen. Osallisuus on myös vaikuttamisen mahdollisuuksia. Osallisuus ja kuuluminen yhteisöihin liitetään tavallisesti vaikuttamisen kasvokkaissuhteissa - suhteissa, jotka rakentuvat tunnustuksen saamiseen toisilta. Osallistumiselle abstraktimpaan yhteiskuntaan on olemassa myös näkymättömämpiä suhteita, kuten markkinat, tuotanto tai instituutiot. (Cederlund & Berglund 2014, 15.)

4.5 Toimijuus

D-asematoiminnassa nähdään merkityksellisenä yksilöiden vahva toimijuus. D-ase-milla fasilitoinnissa on kyse siitä, että asioita ei tehdä toisen puolesta, vaan ihminen itse tahtoo, haluaa ja päättää.

Toimijuus on lyhyesti kuvattuna yksilön, yhteisön tai jonkin toimintakokonaisuuden kykyä ja mahdollisuutta tarkoituksenmukaiseen, autonomiseen toimintaan tai siitä piddättäytymistä (Tieteen termipankki 2020). Se on yksilön omaa aktiivisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia vallitseviin olosuhteisiin. Miten ihminen tulee tietoiseksi omista kyvyistään ja resursseistaan, tunnistaa niitä ja hyödyntää. (Eteläpelto 2011.) Yhteisö voi parhaimmillaan tukea yksilön toimijuutta, mahdollistamalla, tukemalla ja herätellemällä tietoisuutta omista voimavaroista.

Sosiaalipedagogiikassa toimijuuden käsitteen lähtökohtana on ihmisen kohtaaminen toimijana tai toimijuuteen pystyvänä. Toimijuus on ”tahtoa, kykyä ja mahdollisuuksia tehdä valintoja ja niihin liittyviä tekoja osana omaa elinpiiriä”. Toimijuuden ydinulottuvuudet ovat siis tahto, kyky ja mahdollisuudet toimintaan. Tämä toiminta on nähtävä etenkin yhteisöllisyyden, ihmisten välisestä näkökulmasta. (Nivala & Ryyänen 2019, 95.)

Hokkasen (2018, 60–62) mukaan toimijuus voi käsitteenä viitata joko yksilön tai yhteisön toimijuuteen. Toimijuuteen ovat vaikuttamassa toimija itse, asiayhteys sekä toiset toimijat. Hokkanen tuo esiin Banduran neljän kohdan näkemyksen toimijuudesta. Sen mukaan toimijuus on tavoitteellisuutta, eli mahdollisuutta valita itse tavoite ja motivoitua siihen, ennakoivuutta eli tavoitteen ei-haluttujen seurausten välttämistä, itseohjautuvuutta eli etenemistä arvojen avulla kohti tavoitteen välietappeja sekä reflektiivisuutta eli itsearvioinnin kautta syntyvää uuden suunnan hakemisen kykyä. Hokkanen tuo näiden neljän toimijuuden ominaisuuden rinnalle vielä mm. Jyrkämän modaalisuuden näkökulman, mikä korostaa toimijuuden edellytyksiä. Toimijuuden perusta kiteytyy tällöin sanojen haluta-osata-kyetä-täytyä-voida-tuntea-verkkoon, joka on alati uusiutuvassa tilassa. Yhteistä näille kahdelle em. näkemykselle on motivaatioperustaisuus sekä arviointi suhteessa osaamiseen ja ulkoisiin realiteetteihin. Toimijuutta määrittävänä tekijänä on sosiaalisuus, kytkeytyen myös valtaan.

4.6 Yhteisöllisyys

Lehtonen (1990) määrittelee yhteisön käsitettä seuraavasti; yhteisöstä voidaan puhua, kun yhteisön jäsenillä on jotakin yhteistä. Sen perustana voi esimerkiksi olla taloudellisuus, poliittisuus tai alueelliset asiat. Yhteisön synnyn lähtökohtana voi olla myös sukulaisuussuhteet, harrastuneisuus, tai samat mielenkiinnon kohteet. (Harju 2010, 70–71.) Paljolti kyse on siitä, miten ja millä tavoin omaa asiaa ja kiinnostuneisuutta haluaa

välittää eteenpäin. Ihmiselle tärkeää on saada kuulua johonkin. Sosiaalisina olentoina kaipaamme yhteenkuuluvuuden tunnetta ja yhteisöllisyyttä.

Yhteisö tukee hyvinvointia. Tarvitaan luottamusta, avoin ja lempeä turvallinen ilmapiiri, sellainen missä saa yksilönä rauhassa olla oma itsensä. Myös yksilö pystyy edistämään yhteisön parempaa olemista, miten toimia sekä tiimin jäsenenä että itsenäisenä osana. Yhteisössä jokaisen jäsenen on tärkeää miettiä mitä viestii sanoilla ja sanattomasti. Omaa toimintaa ja tekemistä on hyvä säännöllisesti tarkkailla ja pohdiskella.

Ihmisolemissen luonteeseen kuuluu samanaikaisesti yksilöllinen ja yhteisöllinen näkökulma. Hyvä ihmiselämä on kykyä hallita omaa elämäänsä ja se on myös yhteisöihin osallistumista. Yhteisöillä ja yhteisöllisyydellä on merkittävä rooli ympäristönä yksilön kasvulle ja kasvatukselle. Yhteisöt nähdään fyysisenä ilmiönä laajassa merkityksessä, kasvokkaisyhteisöistä aina koko elinympäristömme kattavaksi. (Nivala & Rynänen 2019, 89–92.)

Yhteisön/yhteisöllisyyden käsitteillä voidaan Cederlund & Berglundin mukaan (2014, 14–15, 158–169) tarkoittaa yksilön omakohtaista kokemusta kuulumisesta ja osallisuudesta eri yhteisöihin. Yhteisön käsitteeseen liittyvät sosiaaliset siteet ja yhteenkuuluvuus sekä merkitykselliset ihmiset ympäröimässä yksilöä. Cederlund & Berglund viittaavat edelleen Bent Madsenin näkemykseen neljästä kategoriasta ”sosiaalipedagogisia sivistisyhteisöjä”. Näitä ovat kuulumisyhteisö ja työskentely-yhteisö, eli sosiaaliset verkostot, sekä arvoyhteisö ja kansalaisyhteisö. Yksilön oleminen osana yhteisöä pitää sisällään välittäviä ihmisiä, joilla on mitä suurimmassa määrin mahdollisuus myötävaikuttaa olemassaolon kokemiseen merkityksellisenä. Kokemus osallisuudesta yhteisöön on paljolti riippuvainen toisten käyttäytymisestä ja suhtautumisesta.

Yhteisöt voidaan nähdä perustana toteuttaa ihmisten välistä yhteiselämää, so. toisten kohtaamista, yhdessä toimimista ja yhteyden kokemista toisiin. Yhteisö voi toimia ideaalisena ympäristönä kasvulle, kun siinä toteutuvat sekä dialogiset että toissuuntautuneet suhteet. Nämä luovat edellytyksiä hyvälle yhteiselämälle. (Nivala & Rynänen 2019, 128–129, 143.)

Yhteisön dialogisuuteen liittyy toisen näkeminen ainutlaatuisena ja erityisenä yksilönä, mikä mahdollistaa ihmisten keskinäisen kohtaamisen. Ihmisten välistä kohtaamista pidetään arvokkaana ja puhekuppania kunnioitetaan. Tärkeää on kohdata ja

nähdä toinen omana itsenään, ilman ennakko-oletuksia. Ihmisten välinen dialogi nähdään tasavertaisena vuorovaikutuksena, jota vie eteenpäin omistautuneisuus ihmis-suhteille, ymmärrys jokaisen epätäydellisyydestä, usko ihmisen kasvuun, toivo paremmasta sekä keskinäinen luottamus, joka lähtee syntymään tasavertaisesta kohtaamisesta. Dialogi on yhteisten merkitysten etsimisen prosessi. Dialogisuuteen liittyy myös pedagogisen (kasvatus)suhteen rakastavuus ja molemminpuolinen kunnioitus, luottamus, joustavuus, tilanteen huomioiminen, sensitiivisyys sekä vastavuoroisuus. Myös yhteisymmärryksen tavoittelu oman edun kustannuksella kommunikatiivisena toimintana kiinnittyy dialogiseen suhteeseen. (mt., 111–117.)

D-asematoiminnassa kohtautetaan ihmisiä, toimintaan liittyy tiiviisti ihmisten välisiin suhteisiin ja niiden laatuun, esimerkiksi toissuuntautuneiden suhteiden muodossa. Toissuuntautuneet suhteet liittyvät tapaan huomioida toiset ja kaikki elollinen kohtaamisessa. Kun kohtaamisessa suhteisiin liittyy huolehtimista, kunnioittamista ja arvostamista sosiaalisesti, on kyse tunnustamisesta. Tämä on keskeistä, jotta yksilön voimavarat ja mahdollisuudet, kuten myönteinen minäsuhde, itsetunto, luottamus ja toimijuuden kehittyminen, voivat lähteä todentumaan. (mt., 119–120.)

Tunnustamisessa Nivala & Ryyänen (2019, 120–122) tuovat esiin Honnethin tunnustamisen teorian, jonka mukaan tunnustamisen muotoja ovat toisen hyväksyminen ja toisesta pitäminen omana itsenään. Tunnustamista on myös toisen hyväksyminen täysivaltaiseksi jäseneksi kansalaisyhteiskunnassa, mikä linkittyy itsekunnioituksen rakentumiseen. Myös vastavuoroinen solidaarisuus, mahdollisuuden antaminen toiselle mielekkääseen ja itseä toteuttavaan tekemiseen yhteisen hyvän eteen, uskoen toisen kykyihin sekä siitä saatava tunnustus on tunnustamisen ilmentymä.

Solidaarisuus voidaan nähdä myös vastavuoroisuutta laajemmin; yhteisvastuullisuutena, jokaisen yhdenvertaisen arvon ja merkityksen näkemisenä sekä avoimuutena ympäristöillemme ja eri todellisuuksille. Solidaarisuus voidaan nähdä tapana olla ja toimia, tavoitellen jokaisen ihmisyksilön kasvamista ja kehittymistä. Tämä lähtee liikkeelle kyvystä asettua toisen asemaan. (mt., 123–124.)

Toissuuntautuneisuuteen liittyy myös moraalisen toimijuuden käsite, missä sen rinnalle nousee kriteeriksi erilaisuuden avoin vastaanottaminen – toisten ja eri elämänmuotojen näkeminen itsemme veroisina. Myös empatian käsite eri muodoissaan näyt-

täytyy tavoittelemisen arvoisena ja kasvatustyön tavoitteena ihmisten välisissä suhteissa. Empatia on sydämen käyttämistä ja eläytymiskykyä. Se voidaan nähdä perustana moraalille, ihmissuhteiden laadulle ja inhimilliselle yhteiskunnalle. (mt., 125–128.)

Pohjola (2015, 17–18) tuo esiin näkökulmaa yhteisöllisyydestä sen koostuen ”keskinäisistä merkityksellisistä suhteista ja siteistä”. Nämä voivat olla sitovia, silloittavia tai liittäviä, kytkeytyen Szreterin ja Woolcockin vastaavaan näkemykseen sosiaalisen pääoman luonteesta (Szreter & Woolcock 2004, 650–667). Yhteisöllisyyden moninaisia ilmenemismuotoja voi Pohjolan mukaan (mt., 19–22) kuvata neljän peruspiirteen yhdistelmänä. Nämä ovat yhteisön muodollisuus, kuten virallinen vs. epävirallinen, yhteisön jatkuvuus mm. ajassa, paikassa tai ympäristössä, yhteisön suhteellisuus, vrt. sitova, silloittava, liittävä suhde ja yhteisön viestinnän luonne, esim. harva vs. tiheä. Näitä neljää peruspiirrettä leikkaavat läpi tavoitteet (esim. toiminnallinen vs. asiasuuntautunut), joko yhteisön tai jäsenen. Lisäksi yhteisöön liittyy osallisuus, jäsenen eri tapoina olla mukana yhteisössä ja etenkin demokratiaan kytkeytyvänä käsitteenä (jäsenen mahdollisuudet, kuuluminen, vaikuttaminen). Osallisuuden muotoihin liittyy myös deliberatiivinen demokratia, yhteisön konsensus yhdenvertaisen ja keskustelemaan demokratian kautta.

4.7 Kansalaistoiminnan fasilitointi

Tietoperustamme kansalaistoiminnan fasilitoinnista eli mahdollistamisesta nojaa yhteen lähteeseen, emme löytäneet aiheesta juurikaan kirjallista tietoa. Tämä vahvistaa tarvetta kehittämistyöllemme, sen tarkastellessa yhdeltä kulmalta D-asematoiminnan merkitystä kansalaistoiminnassa fasilitoivalla toimintatavalla.

Kansalaistoiminnan mahdollistamisessa on kyse siitä, että kansalaistoiminnassa mukana oleva ammattihenkilöstö antaa kansalaisten toimia järjestötoiminnassa itselleen mielekkäällä tavalla ja omaehtoisesti, toteuttaen itselleen tärkeitä asioita. Henkilöstön ei ole aina tarvetta määritellä ja ohjata kansalaisten toimintaa. Perusoletuksena on, että ihmiset ovat aktiivisia toimijoita itselleen merkityksellisten ja hyvää oloa tuottavien asioiden parissa. (Tuominen 2016, 43–44.)

Omaehtoisen kansalaistoiminnan mahdollistamisessa voidaan erottaa kaksi tapaa toimia, kansalaisten tuen tarpeen mukaan. Kun tuen tarvetta ei ole, kansalaiset tuottavat

itse ideoitaan ja pystyvät toteuttamaan niitä - heillä on ymmärrys itselle mieluisasta ja tietävät mikä on sopiva tapa toimia. Tällöin mahdollistamisessa on kyse fasilitteettien ja käytännön asioiden järjestämisestä sekä kansalaisten kannustamisesta ottamaan vastuuta ja valtaa. Ammattihenkilöstön resursseja tarvitaan vain vähän. (mt., 45.)

Kun kansalaisilla on omaehtoisessa kansalaistoiminnassaan tarvetta tuelle, tarvitaan työntekijän avulla lisää ideointia, osaamista ja haetaan yhdessä hyvää ja sopivaa tapaa toimia. Tällöin mahdollistamisessa on kyse kuuntelusta, ideoinnissa mukanaolosta ja kansalaisten liikkeelle saamisesta, kunnes työntekijä voi vetäytyä enemmän taka-alalle ja toiminta muuttuu vaiheittain kansalaisten itsenä oloiseksi ja omaehtoiseksi. Tuen puuttuminen voi vaikeuttaa kansalaisten toimintaa merkittävästi. Omaehtoiseen toimintaan tukemisen seurauksena kansalaiset voimaantuvat. (mt., 46–47.)

Kansalaistoiminnan fasilitoinnin luonteen ymmärtäminen on näkemyksemme mukaan olennaista, kun arvioidaan Ryhmä X:n jatkuvuutta ja D-asetoiminnan merkitystä siinä.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Lähestymistapana tapaustutkimus

Käytämme kehittämistyömme lähestymistapana tapaustutkimusta. Tapaustutkimuksella saadaan lähtökohtaisesti tietoa mm. spesifeistä puitteista, tapahtumasarjoista, ilmiöistä, merkityksistä ja tiedosta, sidottuna aikaan ja paikkaan. Siihen myös liittyy jatkuva arviointi tehtyjen havaintojen yleistettävyydestä. (Peltola 2007, 111.)

Tapaustutkimuksessa siis poraudutaan yksittäiseen tapauskokonaisuuteen, jolle ominaisia piirteitä lähdetään kuvaamaan järjestelmällisesti, seikkaperäisesti ja totuudessa pysyen. Tapaukseen perehtymällä on tarkoitus kartuttaa ymmärrystä kulloisestakin tapauksesta syväluodaten ja sen konteksti huomioiden, usein kysymällä miten ja miksi. Näin tapaustutkimuksen ensisijaisena tavoitteena ei ole yleistettävä tieto. Kuitenkin saatuja tuloksia voi arvioida yleistettävyyden näkökulmasta, esimerkiksi sovellettavuutta tai tulevia tutkimusprosesseja ajatellen. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Tapaustutkimuksessa erotetaan toisistaan käsitteet tapaus ja tutkimuskohde. Tapaus on tutkimuskohteen konkreettinen ilmentymä, esimerkiksi yksilöt, maantieteellinen

alue tai organisaatio. Näitä tapauksia voidaan tulkita useista näkökulmista, esimerkiksi yhteisön, projektin tai maantieteellisen suhteen muodossa. (Laine, Bamberg & Jokinen 2007, 10–11.)

Tapaustutkimus soveltuu opinnäytetyöhömmе, sillä keskitymmе rajattuun kokonaisuuteen, jota pyrimme ymmärtämään perusteellisesti huomioiden sitä ympäröiviä ilmiöitä. Kehittämistehtävässämme tutkimuskohteenamme on fasilitoidusti omaehtoista kansalaistoimintaa harjoittava yhteisö, johon perehdymmе Ryhmä X:n parissa.

5.2 Teemahaastattelu tiedonkeruun menetelmänä

Opinnäytetyössä on merkityksellistä kerätä aineistoa siten, että se mahdollistaa monitasoisen tarkastelun. ”Laadullinen aineisto voi olla ilmaisultaan rikasta, monipuolista ja kompleksista.” (Alasuutari 2011, 84.) Haastattelut tehtiin puolistrukturoitua teemahaastattelumenetelmää käyttäen ja nauhoitettiin puhelimen ja kannettavan tietokoneen ääninauhureiden avulla. Halusimme varmistaa, että kaikki oleellinen tulee nauhalle, siksi tuplavarmistus. Teemahaastattelussa tärkeässä osassa ovat aihepiirit eli teemat. Tietysti tärkeää on kiinnittää huomiota kysymysten selkeyteen ja hyvään muotoiluun, jotta saadaan tutkittavaan ilmiöön vastauksia, mutta ensisijaisesti haastatteluissa aihetta lähestytään teema edellä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 209.) Tutkijat nähdään suuressa roolissa aineiston keruussa, siksi on tärkeää, että tutkijat ovat tietoisia arvoistaan, ajatuksistaan ja pysyvät mahdollisimman objektiivisina tutkittavaan asiaan. Tutkijoina meidän tulee säilyttää neutraalius sekä objektiivisuus haastattaviin ja olla johdattelematta heitä vastauksissaan. Opinnäytetyössä tutkijat ovat merkittävässä asemassa; olemme itse tärkeimpiä tutkimusvälineitä (Grönfors 2008, 5).

Valitsimme pääteemat, alateemat, ja tarvittaessa käytimme tarkentavia apukysymyksiä. (Liite 3). Näiden teemojen avulla halusimme saada vastauksia tutkittavaan ilmiöön. Tärkeää on laatia selkeät teemat, jotta saataisiin haluttuun ilmiön tarkastelemiseen ja ymmärtämiseen vastauksia. ”Teemahaastattelussa edetään tiettyjen keskeisten etukäteen valittujen teemojen ja niihin liittyvien tarkentavien kysymysten varassa” (Tuomi 2009, 75). Jotta keskustelu pysyy yllä, ja vastauksia tutkittavaan ilmiöön saadaan, täytyy meidän haastattelijoina olla varautuneita tarpeellisilla lisäkysymyksillä.

Teemahaastattelu lähtee olettamuksesta, että yksilön kokemuksia, ajatuksia, uskomuksia ja tunteita voidaan selvittää. Keskiössä on haasteltavien elämysmaailma ja heidän määritelmänsä tilanteesta. (Hirsjärvi ym. 2011, 48.) Teimme haastattelut yksilöhaastatteluina. Uskoimme tämän vähentävän väärinymmärryksiä, koska tarvittaessa pystyimme nopeasti tarkentamaan vastauksia. ”Haastattelijalla on mahdollista toistaa kysymys, oikaista väärinkäsityksiä, selventää ilmausten sanamuotoa ja käydä keskustelua tiedonantajan kanssa.” (Tuomi 2009, 73.) Haastattelun etuna voidaan nähdä ennen kaikkea sen joustavuus. Yksilöhaastattelut vähentävät myös ulkoista painetta vastata jollakin tietyllä tapaa, sillä tilanteessa mukana vain haastattelija ja haastateltava. Halusimme luoda mahdollisimman turvallisen ja rauhallisen paikan ja tilanteen haastatteluille.

Yhteensä haastattelimme kuutta ryhmän jäsentä, kumpikin meistä kolmea. Päädyimme ratkaisuun, että tekisimme itsenäisesti haastattelut eli emme olleet yhdessä haastattelemassa ketään vaan kumpikin tahollaan. Tämä on mahdollistanut kaksi tulokulmaa haastatteluteemoihin. Uskomme myös tämän omalta osaltaan luoneen rauhallista ja rentoa haastatteluilmapiiriä. Ennen varsinaisia haastatteluja, aina ensin jutustelimme arkipäivän asioita ja kuulumisia, pehmensimme laskua haastattelun aihealueisiin.

Alkuperäisenä ajatuksenamme oli myös toteuttaa havainnoiva yhteistoiminnallinen työpaja aineistonkeruuta varten. Tämä jäi toteutumatta vallitsevan koronatilanteen vuoksi.

5.3 Opinnäytetyön kohderyhmä

Opinnäytetyömme kohderyhmää ovat vapaamuotoisen kansalaistoiminnan yhteisön, Ryhmä X:n jäsenet Helsingissä. Tähän toivoimme saavamme vähintään viisi, korkeintaan kymmenen haastateltavaa. Kuusi yksilöhaastattelua toteutui.

Valintakriteereinämme oli kyseisen ryhmän jäsenyys ja kokemus siihen osallistumisesta. Haastateltavat valikoituvat D-aseman työntekijöiden toimesta, keitä he näkivät relevanteiksi opinnäytetyömme tavoitteiden kannalta.

Monesti laadullisessa kehittämistyössä keskitytään suhteellisen pieneen määrään tapauksia, joita sitten voidaan analysoida perusteellisemmin (Eskola & Suoranta 1998,

18). Oleellista kehittämistyömme kannalta on yksilön kokemus ryhmästä ja siinä mukana toimimisesta, jotta saadaan kehittämistyön kannalta tietoa merkittävästä seikasta eli kokemuksesta. ”Laadullisessa tutkimuksessa tavoitteena on usein jonkin ilmiön ymmärtäminen, mikä mahdollistaa sen, ettei tutkimusaineiston tarvitse välttämättä olla suuri” (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

”Tulkinnallinen perspektiivi merkitsee laadullisten menetelmien käyttöä, sillä laadullisilla menetelmillä tavoitetaan ihmisten käyttäytymiseen, arvojärjestelmiin ja niiden preferensseihin liittyviä mielipiteitä, katsomuksia, käsityksiä ja päätöksen tekemiseen vaikuttavia seikkoja” (Anttila 2007, 108). Kehittämistyössämme oleellista oli saada tietoutta yksilön kokemasta ja näkökulmasta käsin ja tämä on yksi laadullisen tutkimuksen tunnusmerkeistä. Halusimme selvittää, mistä ryhmän hyvä koostuu, mitkä tekijät vaikuttavat sen jatkuvuuteen. Yksilön kokema on aina ainutlaatuista, uniikkia. Ja tätä uniikkia tietoa on mielenkiintoista tutkia ja selvittää, jotta saamme uutta näkökulmaa ja kehittämisehdotuksia aikaan. Aikaansaada ymmärrystä siitä, miksi juuri tämä ryhmä toimii ja mitkä ovat niitä tekijöitä siellä taustalla. Laadullista tutkimustapaa käyttäessä on mahdollisuus syväluotaavaan katsaukseen tutkittavasta ilmiöstä (Kananen 2014, 17). Opinnäytetyössämme haluamme selvittää jäsenen omakohtaisia kokemuksia ryhmästä ja D-asematoiminnan merkityksestä ryhmälle sekä sen jatkuvuudelle.

Tärkeää kehittämistyötä tehdessä on ymmärtää, mitkä ovat tavoitteet, miksi tieteellistä tietoa hankitaan ja mihin sitä käytetään. Pohditaan, voiko tieteellinen tieto olla objektiivista sekä arvovapaata. (Anttila 1998, 41.) Tutkijoiden roolissa meidän tulee tarkkaan miettiä etukäteen arvoja, asenteita ja suhtautumista tutkittavaan aiheeseen. Koskaan ei täysin voida poistaa omia olettamuksia tai sitä pohjaa mistä tulee kehittämistyön tekemiseen. Merkityksellisempää onkin tiedostaa tämä seikka taustalla, kuin eliminoida täysin sitä. Pohdinta ja sen auki kirjoittaminen, niin hyvine kuin huonoine puolineen lisää tutkimuksen läpinäkyvyyttä. Kun ymmärrämme vahvuksiamme ja heikkouksiamme, osaamme tarkastella kehitettävää aiheitamme objektiivisin silmin.

5.4 Eettisyys

Haimme keväällä 2020 tutkimuslupaa Diakonissalaitoksen eettiseltä toimikunnalta ja sen saatuaamme aloitimme aineistonkeruuprosessin.

Eettisyys kulkee koko kehittämistyömme lävitse valintoina ja päätöksinä, kattaen aina aiheen valinnasta tulosten vaikutuksiin saakka. ”Eettisiä kysymyksiä voi liittyä tutkimuskohteen ja menetelmän valintaan, aineiston hankintaan, tieteellisen tiedon luotettavuuteen, tutkittavien kohteluun ja tutkimustulosten vaikutuksiin.” (Kuula 2006, 11.) Aiheen valinnassa pohdimme sen tärkeyttä, kuinka saada kokemuksellinen ääni kuuluviin ja huomioonotetuksi kansalaistoiminnassa. Miten toiminta on siihen osallistuvien mielestä sujunut, entä tulevaisuuden näkymät. Mitä ovat ne tekijät, jotka ylläpitävät omaehtoista toimintaa ja sen jatkuvuutta. Haastateltavat saavat kertoa omista kokemuksistaan anonymisti. Haastattelut saamme kohdehenkilöille välitettyä ja sovittoa D-aseman työntekijän kautta. Opinnäytetyössämme emme mainitse haastateltavien nimiä. Osallistujilla on mahdollisuus kehittämistyön jokaisessa vaiheessa keskeyttää osallistumisensa. Tällaisen tapauksen kohdalla emme käytä kyseiseltä haastatellulta saatua aineista vaan hävitämme sen asianmukaisesti, kaikki tiedot tuhoten. Suostumuksen kehittämistyöhömme osallistumiseen olemme pyytäneet kirjallisesti. Tämä ei kuitenkaan sido lopullisesti, vaan kuten edellä mainitsimme, keskeyttäminen on aina mahdollista niin kauan kuin työ on tekeillä. Olemme siis pyytäneet heitä tutustumaan kirjalliseen informaatioon kehittämistyöstämme ja vahvistamaan allekirjoituksella lukemansa. Olemme tuoneet selkeästi esiin, sekä suullisesti että kirjallisesti, että koko tutkimuksen ajan on mahdollisuus keskeyttää osallistuminen.

Haastateltavien kohtaamisessa tulee ymmärtää erilaisia käsityksiä kokemisesta, ja siitä kuinka eri tavoin ihmiset kokevat ryhmässä olemisen, kuulumisen ja osallisuuden. Huomio on laajassa perspektiivissä, antaen ihmisten kertoa juuri omannäköistä tarinaansa. Emme voi haastattelijoina määrittää yksilön kokemusta, mutta voimme keskittyä kuuntelemaan sitä ja tuomaan esille. Tämä vaatii herkkyyttä ja sensitiivisyyttä. Haastattelijan henkilökohtaiset ajatukset täytyy siirtää taka-alalle, objektiivisesti tarkkaillen.

Tutkimuseettiset normit on tärkeää ottaa huomioon kehittämistyötä tehdessä sillä ne velvoittavat tutkijaa ammatillisesti. Normit antavat raamit ja linjat tutkimuksen tekoon ja niillä ilmaistaan arvoja, joihin tutkijat sitoutuvat. (Kuula 2006, 58.) Tutkimuksen eettisyyttä lisää se, että haastateltavat osallistuvat vapaaehtoisesti tutkimukseen. Informaation saatuaan, he päättävät haluavatko osallistua vai eivät. Omalla kohtaamisellamme haluamme luoda positiivisen ja luottamuksellisen ilmapiirin kehittämistyö-

hön osallistumiselle. Koko prosessin ajan mahdollisimman selkeästi ja ymmärrettävästi kerromme kehittämistyöstämme, sen tekemisestä ja kulusta. Analysoituamme aineistonkeruun tulokset, osallistujat voivat vielä tutustua teksteihin, ja jos joku tässä vaiheessa kokee, ettei halua tuoda ilmi mielipiteitään, poistamme nämä kohdat tekstistä.

Oma intuitiivinen ajattelu ohjaa meitä tekemissämme päätöksissä. Olemme huomanneet kuinka kokemuksemme, tietomme vaikuttavat meissä ja siinä, miten teemme valintoja. Kehittämistyöprosessin aikana asioiden prosessointi on oleellista ja jatkuvaa, koska pysyvää on muutos. Tutkijoina meidän täytyy olla valmiita ottamaan selvää asioista ja haastamaan käsityksiämme, etiikkaamme ja arvojamme. Kehittämistyön tekemiseen tarvitaan herkkyyttä aistimaan pieniäkin nyansseja. Toisaalta tärkeää on myös olla ylitulkitseematta asioita. Ongelmanratkaisutaitoja, arvojen pohdintaa, eettisyyttä, motivaatiota muuttaa toimintaa, ajatuksiaan ja asioita, linjoja sekä taitoa panna toimeksi, kun tarve niin vaatii. Tutkijoiden ammatillinen rooli on tasalaatuisuutta ja tasavertaisuutta. Tietysti persoonallisuus värittää työntekoa. Eettisyyttä noudatetaan läpi koko kehittämisprosessin. Erityisen tärkeänä näemme sen tulosten analyysivaiheessa, jotta tulokset pysyvät totuudenmukaisina. Jos analysoitavaa materiaalia ei kerry riittävästi, tämä pitää tuoda esille tutkimuksessa yhtenä seikkana. Haastateltavan yksityisyyden suoja on merkityksellinen ja siitä tutkijoina huolehdimme pietteillä: emme käytä nimiä, haastattelut hävitetään asianmukaisesti kännykän ja tietokoneen muistista, ne ensin litteroituamme ja analysoituamme. Käsittelemme saamaamme aineistoa huolellisuudella ja tarkkuudella: säilytämme tiedostoja salasanan takana ja koodattuina.

6 AINEISTON KÄSITTELY JA ANALYYSI

Analysointimenetelmäksi valitsimme aineiston käsittelyn teemoittain, koska se palveli aineistoa parhaiten. Purimme aineiston word ja excel -ohjelmia apuna käyttäen, mutta ilman varsinaista tekstianalyysiohjelmaa. Leikkasimme, liimasimme ja kirjoitimme aineistoa, sitä teemoitellen ja luokitellen. Järjestimme aineistoa myös jäsentäen sitä manuaalisesti, paperille luonnostellen. Nämä menetelmät palvelivat meitä parhaiten. Parin kanssa tehdessä antoisimpia hetkiä ja edistyksen askeleita otimme eniten yhdessä keskustellen ja pohtien.

Tärkeää aineistoa käsitellessä on lukea sitä moneen kertaan ja antaa aikaa luetun ymmärtämiselle. Aineistoa pilkotaan ja luokitellaan teemoihin, kuitenkin menemättä ylitulkinnan puolelle, jota saattaa herkästi tapahtua, koska analyysia tehdään pitkään sekä hartaasti. Hyvä olisikin aina ajoittain ottaa etäisyyttä lukemaansa.

Laadullinen analyysi etenee vaihe vaiheelta, aineistoa pilkkoen ja osasista jälleen koostuen isompaa kuvaa. Voisi sanoa, että lähdimme liikkeelle isosta, hahmottomasta massasta, jota luokitellen järjestelimme uomiinsa. Sieltä hiljalleen muotoutuen alkoi nousta niitä asioita, joilla tutkimuskysymyksillä haimme vastauksia. Pienistä, perusteellisista osista pystyimme luomaan kokonaisuuksia ja laajempaa kuvaa tutkittavasta ilmiöstä. Aaltomaisen liikkeen tavoin saimme hahmoteltua esiin juuri meidän opinäytetyömme kannalta oleellisia asioita. Jotta tutkittavan ilmiön tarkastelu on mahdollista, luodaan sitä varten käsitteellinen kartasto, jonka avulla sitä voidaan tulkita ja selittää (Anttila 1998, 187–188). Keskitymme siihen, mitä haastateltavat ovat selkeästi ilmaisseet haastatteluissa. Lähdimme etenemään haastatteluilla kerätyn aineiston mukaisesti. Tärkeää on kuulla mitä keräämämme aineisto meille kertoo, siten ettemme ala tehdä tulkintoja sen ulkopuolelta vaan todella kuulemme sen äänen. Etsimme aineistosta ilmaisuja, jotka liittyvät tutkimuskysymyksiin. Sisällönanalyysi menetelmä mahdollistaa tutkittavan ilmiön kuvauksen kompaktissa muodossa ilman, että siitä katoaa sen sisältämä oleellinen tieto (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91, 102). Aineiston analysointi on aikaa vievä prosessi ja siksi on paras aloittaa haastattelunauhojen kuuntelu ja aineiston puhtaaksi kirjoittamisen sana sanalta eli litteroiminen, mahdollisimman pian haastatteluiden jälkeen.

Haastattelutekstien litteroimisen ja aineistoon tutustumisen jälkeen, pääsimme aloittelemaan itse analysointia. Vahvuutemme tässä kehittämistyössä on ehdottomasti yhteistyömme ja siitä syntyvät syvälliset pohdinnat. Olemme voineet miettiä ensin tahoillamme asioita, lauseiden pilkkomista ja niiden merkityssuhteita ja sitten yhdessä, mikä on tuonut laajempaa perspektiiviä aiheeseen.

Tutkijoina meidän on pysyttävä objektiivisina, jottemme pilko, pelkistä tai ylitulkitse haastattelun sanomaa, jotta se ei kadota todellista merkitystään. Tutkijoina pidämme huolen siitä, että haastateltavien kokemukset, mielipiteet tulee esiin juuri niin kuin he ovat ne kertoneet. Kuinka onnistua pelkistämään aineistoa, ryhmittelemään ja luo-

maan kategorioita niin, että ne kuvaisivat luotettavasti tutkittavaa ilmiötä. Meidän tulee olla tarkkana ja tutkimuskysymykset kirkkaina mielessä, kun teemme analyysia, koska aineisosta voi hyvin nousta mitä erilaisimpia aiheita ja vastauksia.

Tärkeää on ymmärtää se mahdollisuus, että laadullista tutkimusta tehdessä sen aineistosta voi nousta monia mielenkiintoisia asioita ja ilmiöitä, joita ei ole ennen tutkimuksen aloittamista osannut ajatellakaan (Tuomi & Sarajärvi 2009, 92). Tutkijoina meidän tulee kuitenkin rajata mitä ilmiötä haluamme tutkia ja selvittää, mihin etsiä vastauksia, sillä on mahdotonta tutkia samanaikaisesti kaikkia esille nousevia aiheita.

7 TULOKSET

Haastatteluteemojemme keskiössä ovat olleet jäsenten kokemukset Ryhmä X:n merkityksellisyydestä yhteisöllisyyden, osallisuuden ja toimijuuden näkökulmasta sekä D-aseman merkitys ryhmälle.

Tuloksissa lähdemme ensin tarkastelemaan kerätystä aineistosta nousseita vastauksia ensimmäiseen tutkimuskysymykseemme eli mikä on yhteisön merkitys jäsenten kokemana. Käymme ensin läpi tuloksia, jota liittyvät yhteisöön kokonaisuutena eli mitä ryhmä tekee ja millaista on sen yhteisöllisyys. Tämän jälkeen käymme läpi yhteisön merkitystä jäsenille osallisuuden ja toimijuuden näkökulmasta. Lopuksi tarkastelemme D-aseman merkitystä yhteisölle jäsenten kokemana.

Olemme nostaneet esiin suoria lainauksia aineistosta tulosten esittämisen yhteydessä. Näitä lainauksia emme ole muokanneet sisällöllisesti, vaan olemme ottaneet ne sellaisenaan kuin haastateltavat ovat ne ilmaisseet.

7.1 Paikka, missä tehdä asioita

Tärkeänä ja merkityksellisenä haastatteluista nousi esiin se, että ryhmän jäsenillä on paikka, minne mennä tekemään ja suunnittelemaan yhdessä asioita. Ja missä otetaan vastaan ennakkoluulottomasti ja toivotetaan tervetulleeksi.

”Ja yks päivä mä avasin oven ja sit sanotaan ilosesti, et hei tervetuloa, ota kahvia ja siitä se lähti niinku yks kaks. Tai siitä se lähti pikkuhiljaa.”

Keskeiseen rooliin ryhmän merkityksessä nousee aktiivinen yhdessä tekeminen. Tämän lisäksi haastatteluista nousi odottamattoman merkittävään rooliin kokemus konkreettisen tekemisen merkityksestä – ryhmän kansalaistoiminnallinen luonne.

”Kyl se on niinku se yhdessä tekemine ja yhdessä uuden luominen, et kylhän me on luotu niinkun jotakin uutta, ihan tyhjästä.”

”Et saadaan jotakin näkyvää yhdessä aikaan.”

”Et se vähän vaihtelee, välil on hiljaseempia aikoja ja sitte tuleekin että tehdään tosi paljon.”

Ryhmä X on D-asematoiminnan hengessä avoin ja mukanaololle ryhmässä on matala kynnys. Osallistuminen perustuu vapaaehtoisuuteen ja toiminnasta voi myös olla pois ja palata takaisin.

”Mitenkään säännöllisesti mä en oo tänne tullu.”

”Mitään ei oo pakko tehdä ja omien voimavarojen mukaan.”

”Sä voit osallistuu mut ei oo pakko mihinkään.”

Ryhmän yhdessä tekeminen näyttää aineiston valossa tarjoavan jäsenille eteenpäin vieviä kokemuksia kahdella tapaa. Siinä näyttäytyy kaksi ulottuvuutta: mitä ryhmä tekee ja miten ryhmä tekee.

Mitä ryhmä sitten tekee? Tekemisessä on ensinnäkin moninainen aktiviteettien kirjo. Se mahdollistaa jäsenille osallistumisen yhdessä tekemiseen monella tapaa. Yhdessä tekemisen laajuudet, kestot, sisällöt, vaativuus ja toistuvuus vaihtelevat, mikä tuo mukaan monta tapaa osallistua. Kokonaisuudessaan tekeminen on aaltoliikettä, jossa erilaiset yhdessä tekemiset seuraavat toinen toistaan. Toisinaan tekemistä voi luonnehtia ryhmään itseensä suuntautuvaksi ja toisinaan myös ryhmästä ulospäin suuntautuvaksi, näkyväksi aktiivisuudeksi. Tekemisessä nousee esiin luovuuskomponentti.

”Ehkä tota taiteellista antia ja sisustettiin joitain juttuja tossa noin. Se on nyt yks osa. Siel on niin monta eri lahjakkuutta sitten taas, joku muu voi

tehdä sitten jotain muuta. Jaetaan ne tiimihommat sitten. Niin se on paljon parempi.”

”Tehdään juttuja, ollaan kulttuuritapahtumissa ja tommosissa.”

Miten ryhmän yhdessä tekeminen sitten muotoutuu? Tekemisen ideat ja muotoutuminen lähtevät ryhmän jäsenistä itsestään ja he voivat päättää itse osallistumisestaan kulloisenkin tekemisen eri vaiheisiin, kuten ideointi, suunnittelu ja toteutus. On myös mahdollista olla osallistumatta. Yhteisiin päätöksiin ja omaan vapaaehtoiseen osallistumiseen myös sitten yleensä sitoudutaan sovitusasti. Päätöksenteko ryhmässä pyrkii kohti yhteisymmärrystä.

”Välillä käydään paljonkin debattia et mikä on paras tapa tehdä ne.”

”Kun ollu erimielisyyksiä, et miten asiat tehdään, ni ne on saatu hyvin, hyvin niinku sitte keskusteltua.”

”Ehkä samaistuminen siihen tiettyyn maailmaan (motivoi osallistumaan).”

Tekemisen muotoutumisessa voidaan myös ottaa huomioon ryhmäläisten henkilökohtaiset kyvyt ja osaamiset. Tekeminen saa eri muotoja riippuen aina ryhmän kulloisestakin koostumuksesta ja siinä on yhtäältä suunnitelmallisuutta ja toisaalta spontaaneja piirteitä.

Jos kokemusta ryhmän olemuksesta tarkastelee (aktiivisen) kansalaisuuden näkökulmasta, korostuu siinä Harjun kolmesta aktiivisen kansalaisuuden kategoriasta etenkin toiminnallisuus. Kuitenkin tekemisessä ilmenee myös henkis-kulttuurisia piirteitä ja epäsuorasti ripaus poliittisuutta, jos vaikuttaminen kaupunkitilaan sellaiseksi katsotaan. Nivala & Rynänen toiminnallisen kansalaisuuden luokittelussa jäsenten kokemuksia osallistumisesta kuvaavat mielestämme parhaiten sosiaalinen ja kulttuurinen kansalaisuus, poliittisen ja taloudellisen kansalaisuuden jäädessä taka-alalle.

Kun tarkastelemme haastateltujen kokemuksia ryhmän toiminnasta kansalaistoimintana, näemme tekemisessä monia yhtymäkohtia tietoperustassamme esiin tuotuihin kansalaistoiminnan keskeisiin piirteisiin. Toiminnan kokemuksissa näkyy omaehtoisuus, mielekkäisyys ja sosiaalisuus – myös kohtaamiset erilaisten ihmisten kanssa. Siinä

on hyvän tekemistä itsensä ja toisten eteen ja myös vaikuttamista. Osallistuminen ryhmään on jäsenten kuvaamana konkreetista tekemistä ja suuntautuu itsestä ulos. Tekeminen on toki yhteisöllistä, mutta pyrkiikö se haastattelujen valossa ensisijaisesti yhteiseen vai yksityiseen hyötyyn, jää avoimeksi.

Ryhmän tekeminen myötäilee jäsenten kokemusten valossa monia tietoperustamme 4. sektorin ja kaupunkiaktiivisuuden tunnusmerkeistä. Ryhmän olemassaolo on samalla myös rinnakkaiselo D-asematoiminnan eli 3. sektorin kansalaistoimijan kanssa. Siksi näemme ryhmän olemuksen kansalaistoiminnan hybridinä, jossa 3. ja 4. sektorin kansalaistoiminta elää symbioosissa. Keskitymme kokemuksiin D-aseman merkityksestä tarkemmin luvussa 7.6.

Haastatteluista tulee ilmi, että yhdessä tekemisen suola on aktiivista toiminnallisuutta ja osallistumista. Sitä kautta tekeminen kiertyy myös jäsenten toimijuuteen ja osallisuuteen, tarjoten mahdollisuuksia jäsenille toteuttaa itseään ja vaikuttaa asioihin eri tasoilla.

Analyysin avulla saimme uutta tietoa toiminnan ja tekemisen keskeisestä merkityksestä ryhmälle sekä sen sisällöstä. Oma näkemyksemme on, että yhdessä tekeminen edellä kuvattuja elementtejä sisältävänä on yksi keskeisistä merkitystä synnyttävistä tekijöistä ryhmän jäsenille. Tätä käsittelemme lähemmin johtopäätöksissä.

7.2 Paikka, missä olla yhdessä

Yhteisöllisyys lähtee syntymään yhdessä olosta ja yhdessä tekemisestä. Yhteisöllisyyden luonne on tärkeää, sillä se voi synnyttää mahdollisuuksia yksilölle tunnistaa omaa toimijuuttaan ja osallisuuttaan ja vahvistua näissä. Haastattelurunkomme pohjalta osasimme odottaa yhteisöllisyyden kokemuksen kuvauksia. Nämä tulokset kuvaavat millä tavoin tämä yhteisöllisyys näyttäytyy jäsenten kokemana.

”Ni, tääl on ollu tosi mukava kokoontua.”

”Kaikki oli äärettömän hyvällä tuulella ja et tota se oli tosi mieleenpainuva.”

Yhteisöllisyyden kokemuksissa näemme löydöksenä moninaisuutta. Siksi olemme päätyneet kuvaamaan Ryhmä X:n yhteisöllisyyttä sekä sanapilven että keskeiseksi näkemiemme yhteisöllisyysteemojen kautta. Nostamme esiin teemoissa erityisesti niitä yhteisöllisyyden piirteitä, joita on esiintynyt jollain tavoin kaikkien haastateltujen kokemuksissa. Yleisenä havaintonamme on, että kokemukset ovat voittopuolisesti yhteisöllisyyttä rakentavia. Seuraavassa poimintoja kokemuksista kuvaamaan Ryhmä X:n yhteisöllisyyttä:

Kuvio 2. Yhteisöllisyyden sanapilvi

Olemme käyttäneet sanapilveä kuvaamaan Ryhmä X:n yhteisöllisyyttä. Sanapilvi tuo näkyväksi yhteisöllisyyden moninaisia ilmenemismuotoja. Kun kiteytimme yhteisöllisyyden kokemuksia, olemme teemoitelleet Ryhmä X:n yhteisöllisyyttä viidellä ulottuvuudella, ilman arvojä rjestystä: yhteenvertaisuus, sallivuu s, keskustele vuus, huomi ointi ja ilma- piiri.

Yhteenvertaisuus ilmenee ryhmässä toisten arvostuksena, mukaan ottamisena, demokraattisuutena, täysivaltaisuutena ja siten, että jokainen on tervetullut omana itsenään.

Sallivuus ilmenee ryhmässä mm. moninaisuuden ja erilaisuuden hyväksyntänä ja joustavuutena niin jäsenten osallistumisessa kuin tekemisen tavoissa. Kokeilemisen ja luovuuden ilmentyvät näemme sallivuutena. Sallivuus näkyy myös avoimuutena, niin jäsenyydessä kuin mielipiteissä ja eriävien näkökantojen esittämisessä. Tämä ei tarkoita, etteikö avoimuuden kokemuksessa olisi eri vivahteita, mutta pääsääntöisesti ryhmän yhteisöllisyys koetaan avoimeksi. Sallivuutta on, että ryhmän tunnelma antaa kokemuksen mahdollisuudesta olla mukana omana itsenään. Myös se, ettei ryhmällä ole julkilausuttuja erityisiä aatteellisia päämääriä, sallii ryhmälle mahdollisuuksia olla, toimia ja kehittyä.

Keskustelevuus ilmenee siten, vaikka Ryhmä X:ää kansalaistoimintana kuvaa hyvin toiminnallisuus, on ryhmä silti yhteisönä keskusteleva. Kun ryhmässä syntyy kokemus mahdollisuudesta olla oma itsensä, ruokkii se samalla ilmaisunvapautta. Kun sana on vapaa, synnyttää se keskustelua. Ryhmän keskustelevaa luonnetta vievät eteenpäin lisäksi kokemukset tasavertaisesta kohtaamisesta. Tällaisessa ilmapiirissä jäsenet kokevat valtaosin tulevansa helposti kuulluiksi ja ryhmässä ilmenee pyrkimystä vastaanottavaisuuteen, eli halua ymmärtää toisten ajatuksia ja mielipiteitä. Jäsenten kokemuksissa ryhmän keskustelevuudesta nousee esiin pyrkimys yhteisymmärrykseen. Tämä ei kuitenkaan poissulje erimielisyyden esittämistä, keskustelevuus jäsenten välillä voi olla suoraa ja avointa. Keskustelevuus ryhmässä ei välttämättä silti tarkoita aina aitoa kuulluksi tulemisen kokemusta tai harmonian ilmapiiriä osallisten kesken.

Huomiointi ilmenee ryhmäläisten ajatuksissa kokemuksina moneltakin kulmalta. Huomiointi näkyy toisista huolehtimisen ilmauksina, joustavuutena ottaa huomioon jäsenten vaihtelevat mahdollisuudet ja halut osallistua, pyrkimyksenä löytää yksilöllisesti toimivia tapoja osallistua ryhmän tekemiseen, aina osaamisen ja voimavarojen mukaan. Huomiointi on mukaan ottamista, niin ryhmän jäsenyyteen kuin tekemiseen. Ryhmän huomioiva yhteisöllisyys ilmenee myös kokemuksina kannustuksesta ja arvostuksesta, merkityksen tunteesta ryhmässä. Huomiointi ilmenee myös keskustelevuudessa, avoimuutena toisten näkökulmille tasavertaisesti kohdaten.

Ilmapiiri ilmenee haastateltujen yhteisöllisyyden kuvauksissa. Se on tunnetta mm. yhteenkuuluvuudesta, mukavuudesta, avoimuudesta, viihtymisestä, leppoisuudesta ja luovuudesta. Yhteisön ilmapiiri elää, mutta välittyy haastatteluista yleisesti ottaen myönteisenä kokemuksena. Ajoittain siihen voi liittyä myös kielteisiä tuntemuksia, kuten stressaavuutta tai kireyden kokemuksia. Ilmapiiri on ryhmän yhteistä tuotosta. Se

on olemassa juuri sellaisena, kuin mitä ryhmän jäsenet ilmapiiriin antavat. Omassa pohdinnassamme mietimme yhtä sanaa, jolla kuvata ryhmän ilmapiiriä – lähimmäksi osuu mielestämme sana lempeys. Sillä tarkoitamme voimavaralähtöisyyttä, itsenä olemista, mukaan ottamista. Ryhmä X on yhteisö, joka ottaa mukaan ja huomioi.

Ilmapiirillä on merkitystä. Ilmapiirissä esimerkiksi yhteenkuuluvuuden tunne luo osaltaan perustaa yhteisön solidaarisuudelle (Nivala & Ryynänen 2019, 124). Tunne kotoisuudesta, jota ryhmässä tunnistamme, on yhtä lailla nähtävissä kuulumisena osana osallisuutta (mt., 141).

Kun tarkastelemme Ryhmä X:n jäsenten kokemuksia yhteisöllisyydestä tietoperustamme valossa, näemme siinä monia piirteitä, joiden sosiaalipedagogiikassa luetaan mahdollistavan yksilön kasvua, niin dialogisina kuin toissuuntautuneina suhteina. Tällä viittaamme mm. yksilön erityislaatuisuuteen, arvostukseen, tasavertaisuuteen, joustavuuteen, yhteisymmärrykseen, huolenpitoon, hyväksymiseen, empatiaan ja toisten pystyvyyteen uskomiseen. Olemme myös itse tunnistaneeet aineistosta jäsenten kasvamisen ja kehittymisen kokemuksen yhdeksi keskeiseksi teemaksi. Tämä tukee osaltaan näkemystämme Ryhmä X:n yhteisöllisyydestä jäsenten kasvua mahdollistavana tekijänä.

”Jokainen saa täällä sanoa niinku, jos keskustellaan jostain asiasta, et mitä mieltä on.”

”Muuten en täällä kävisi, jos tuntisin et mua ei hyväksytä täällä.”

Haastatteluista nousi esiin, että kun Ryhmä X:n jäsen koki tullessa nähdyksi ja kohdatuksi ajatuksineen, heräsi tunne, että minulla on merkitystä ja voin olla vaikuttamassa asioihin. Kokemus yhteisöllisyydestä ja osana sitä olemista, auttoi huomaamaan omaa toimijuutta ja näkemään mahdollisuuksia omassa toiminnassa.

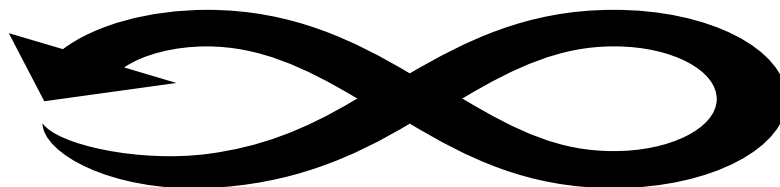
”Haluaisi jakaa sitä hyvää eteenpäin ja semmoista yhteisöllistä.”

”Joo haluu auttaa muita kun on ite saanut apua.”

”Varmaan se että voi tulla johonkin paikkaan missä on yhteistä tekemistä ja suunnittelua.”

Voimaantuminen nähdään ihmisen sisäisenä prosessina, mm. löytämällä omia voimavaroja sekä vahvuuksia. Se on hiljalleen etenevää itsetuntemuksen kasvua. (Tötterström & Ruotsalainen 2019.) Tämä sisäinen voima parhaimmillaan vapauttaa yksilön potentiaalia tehdä ja toimia yhteisön ja muiden hyväksi. Siitonen (2019) on todennut, että vaikka lähdetäänkin liikkeelle yksilön sisäisestä prosessista, voi ihmisten välinen voimaannuttava kohtaaminen mahdollistaa sen käynnistymisen myös toisessa ihmisessä ja yhteisössä. Yhdessä onnistumisen kulttuuri auttaa jaksamaan. Me yhdessä – ajatus luo pohjaa onnistumisen kokemuksille. (Tötterström ym. 2019.)

HYVÄN TEKEMISEN KEHÄ

YKSILÖN VOIMAANTUMINEN

RYHMÄN VOIMAANTUMINEN

Kuvio 3. Hyvän tekemisen kehä

Hyvän kierre muuntuu ikiliikkujakehäksi, loputtomasti eläen. Voimme pohtia oliko alkujaan yksilö joka voimaantui, tuli tietoiseksi kyvykkyyksistään, taidoistaan, tiedoistaan tai tunteistaan vaiko ryhmä, joka voimaantui yksilöiden tekemisestä ja lähti tuottamaan hyvää eteenpäin. Oli lähtötilanne mikä tahansa, merkittävää on hyvän jatkumo. Yksilö, joka kokee saaneensa itselleen hyvää ja hyviä asioita haluaa välittää hyvän tekemistä ja sanomaa eteenpäin. Ryhmä saa yksilöstä energiaa, inspiraatiota ja voimaa kanavoida hyvän tekemisen vielä suuremmaksi kuvioksi ja hyvän tuottamiseksi laajemmalle yleisölle.

”Sit se on niinku mulle intohimo antaa toisille ihmisille kans samoi mahdollisuuksia mitä ite saa.”

”Me saatiin sillä yhteisöllä ja yhteisellä tekemisellä luotua jotaki merkityksellistä, missä kaikki pääs esille.”

”Mul tulee hyvä mieli siitä, ku mä oon täällä ja sit mult kysytään ideoita.”

7.3 Paikka hyvän olon tuntemuksille

Kun tarkastelemme Ryhmä X:n merkitystä jäsenenä itseensä liittyvinä omakohtaisina kokemuksina, nousee omana teemanaan esiin myönteiset, itselle hyvää oloa tuottavat tuntemukset. Näiden hyvän olon tuntemusten näemme liittyvän ensinnäkin kokemukseen omasta merkityksellisyydestä - tärkeyden ja mielekkyyden kokemuksiin. Se on nähdyksi ja kuulluksi tulemista, toisten antamaa huomiointia, kannustusta, arvostusta ja mahdollisuutta oman osaamisen ja ajatusten esiin tuomiseen.

”Joo kyllä koen (tullut kuulluksi) ja että mun mielipidettä on arvostettu.”

”Vähän niinku tsempata toisii siellä sitten ja kaikkee sellasta niin.”

Hyvää oloa tunnetaan myös elämyksellisyyden kautta. Se on uusia kokemuksia, rohkeutta ja luovuutta, innostumisen ja onnistumisen kokemuksia. Hyvän olon kokemukset näyttävät myös hyvänä fiiliksenä. Se koostuu yhteiselon mukanaan tuomasta rentoudesta, mutkattomuudesta, tuttuudesta, hauskanpidosta – viihtyvyyden ja mukavuuden kokemuksista.

”Tosi tosi tärkeätä, et on ollu todella hauskaa yhdessä.”

”Semmonen mutkattomuus on siinä, siinä tärkeätä.”

”Et se semmonen jotenkin niinku avoimuus, et on ollu hirveen niinku kiva tehdä.”

Mistä näissä hyvän olon tuntemuksissa on kyse? Näemme niiden linkittyvän etenkin jäsenten toimijuuteen ja kuvastavan sitä, millä tavoin Ryhmä X voi heijastella sen jäsenten toimijuuteen, voimautumiseen ja merkityksellisyyteen.

”Se on ollu mun mielestä tän ryhmän vahvuus – että on tosi, tosi vauhdikas välillä. Sitä kautta syntyny hienoja kokemuksia ihmisille sitten.”

”Et siel on tullu kyl must tosi upeita semmosii niin onnistumisen onnistumisen hetkiä paljonkin.”

”Sitte mä niinku innostun.”

Abraham Maslowin mukaan ihmiselle merkityksellistä on olla arvostettu, tarvittu ja hyödyllinen (Vilkko-Riihelä 1999, 470). Tunne siitä, että omalla tekemisellä, olemisella ja sanomisella on merkitystä, vaikuttaa syvästi meihin. Kun ihminen saa tehdä ja osallistua omana itsenään, vahvistuu hänen oma toimijuutensa ja osallisuuden tuntemuksena ryhmässä. Myös ymmärrys siitä, ettei olekaan niin erilainen kuin muut, antavat uskoa itsen ja itseluottamuksen kasvuun.

”Mä oon saanut täst tosi paljon merkitystä elämään ja mulla on itseluottamus noussu.”

”Siellä otetaan kaikki niinku mun mielestä mukaan tasa-arvoisesti ja siellä ei niinku sillä tavalla, no oon kokenut että siellä kaikkia arvostetaan. Saman niinku arvon.”

”Huomas et ei sitä ole niin erilainen ihminen, ku muutkaan. samanlaisia ajatuksia, sit saanu kans voimaa ja koko ajan alkanu enemmän niinku puhuu kokouksissa.”

Martela (2018, 248–249) puhuu kirjassaan elämän merkityksen etsimisessä kolmesta asiasta; kokemusta ymmärrettävästä elämästä, suurista päämääristä, joita kohden suunnata sekä kokonaisvaltaista kokemusta arvokkaasta elämästä. Tavoitteet ja päämäärät ovat erilaisia sekä kokeminen yksilöllistä. Mistä lähtökohdista kukanenkin tulee tilanteeseen, vaikuttaa tahtomattaankin. Se mikä yhdistää kuitenkin monia, on halu olla arvokas ja merkityksellinen. Minulla, sanomisillani ja tekemisilläni on jokin tarkoitus. Kaipaamme hyväksytyksi tulemistä omana itsenämme, hyvinolon tuntemuksia ja todellistamista.

”Että voi jutella jotain syvällisempää.”

”Mullakaan ei oo niin paljon ihmissuhteita, niin ettei niinku jää yksin.”

”Jonkulainen elämänlaatu mitä ihmiset kumminki hakee.”

7.4 Paikka, johon kuuluu

Kuten tuomme tietoperustassa esiin, kuuluminen on osa ihmisen omakohtaista osallisuuden kokemusta. Kuulumisen kokemukseen liittyy haastatteluissa monia ilmeneismuotoja, mikä puolustaa sen paikkaa omana teemanaan. Kuulumisen kokemusta Ryhmä X:ssä rakentaa siis moni tekijä. Tätä ilmentää myös osallisuuden sanapilvi **kuviossa 4**. Kuulumisen tunnetta aikaansaavat kokemukset oman roolin merkityksellisyydestä ryhmässä. Kun kokee olevansa tärkeä osa ryhmää, on se vaikuttamismahdollisuuksia, omien vahvuuksien ja voimavarojen kautta toimimista, omana itsenä hyväksytyksi tulemista ja tunnetta mukana olemisesta.

Kuvio 4. Osallisuuspilvi

Nivala & Rynänen toteavat (2019, 143), että hyvät yhteisöllisyyden komponentit ovat mahdollistamassa osallisuutta ja kuulumista. Tähän liittyen näemme luvussa 7.2 esiin tuodun yhteisöllisyyden olennaisena osana mahdollistamassa kuulumisen tunnetta. Myönteiset kokemukset esimerkiksi ryhmän ilmapiiristä ovat luomassa perustaa kuulumisen kokemukselle.

”Mun ajatuksista, että miten asioita kehitetään, niin kaikesta tommosta tulee sellainen olo et kuuluuki niinku johonki.”

”No se että kaikki pääsee siihen suunnittelun mukaan ja kaikki on jollakin tavalla osallisena.”

”Lähinnä et on semmonen porukka johon tuntuu kuuluvansa.”

Ylipäänsä olemme yhteisöllisiä olentoja. Ryhmä X tarjoaa avoimuudellaan ja olemassaolollaan tarttumapintaa vastata tarpeeseen kuulumisesta johonkin, löytää oma paikkansa ja merkityksensä tässä maailmassa.

”Kaikille on niinku löytyny paikka jotenki siitä yhteisöstä, niinku jotenkin niinku semmosen vapaan, vellovan luovan olemisen kautta että.”

”Oli mikä tahansa päivän teemana, ni tota, se on vaan niinku, ollaan samaa porukkaa.”

”Et siin kuuluu, et on niinku osallinen, osallisena sitä toimintaa.”

Kuulumista sivuaa myös kokemus Ryhmä X:n jäsenyydestä. Siinä näyttäytyy kaksi eri puolta. Jäsenyys osanottona toimintaan voidaan sallia ryhmässä hyvinkin löyhänä mukanaolona tai myös poissaolona oman elämäntilanteen mukaan. Toisaalta kuulumisen kokemus ryhmään voi tästä huolimatta säilyä ja olla vetämässä takaisin ryhmän piiriin.

”Pyrkii niinku saada kaikki mukaan ja kannustaa.”

”Mä oon kaivannut hirveesti niinku just jotain ryhmää ja toimintaa.”

Mitä hyötyä kuulumisen tunne ja osallisuus tuo? Näemme, että osallisuuden kokemus vahvistaa omaa olemista, ja itseluottamuksen kasvua omiin kykyihin. Osallisuuden kokeminen auttaa myös kiinnittymisessä ryhmään ja yhteisöön. Osallistumisen matalaa kynnystä mahdollistaa, että voi itse päättää osallistumisesta, voi osallistua eri tasoilla ja voi osallistua omien kykyjen mukaisesti.

7.5 Paikka, jossa kasvaa

Näemme, että Ryhmä X:n merkitykseen liittyy omana teemanaan myös kokemuksia jäsenten kasvusta. Tällä tarkoitamme osaamista, oppimista ja kehittymistä eri näkökulmista. Kasvun ja kasvamisen muodot näyttäytyvät haastateltujen kokemuksina siten, että eri ihmiset saavat ryhmästä erilaisia kasvun kokemuksia.

”Toivottavasti ainaki oppinu myös niinku just kuuntelemaan ja antamaan vähän periksi ja olemaan avoimempi toisille tavoille tehdä, tehdä asioita.”

”Kuuntelemisen taito on kehittyny kanssa.”

”oppii luottaa niinku itseensä semmosessa, vähän tuntemattomilla osaluueilla, sanotaanko näin.”

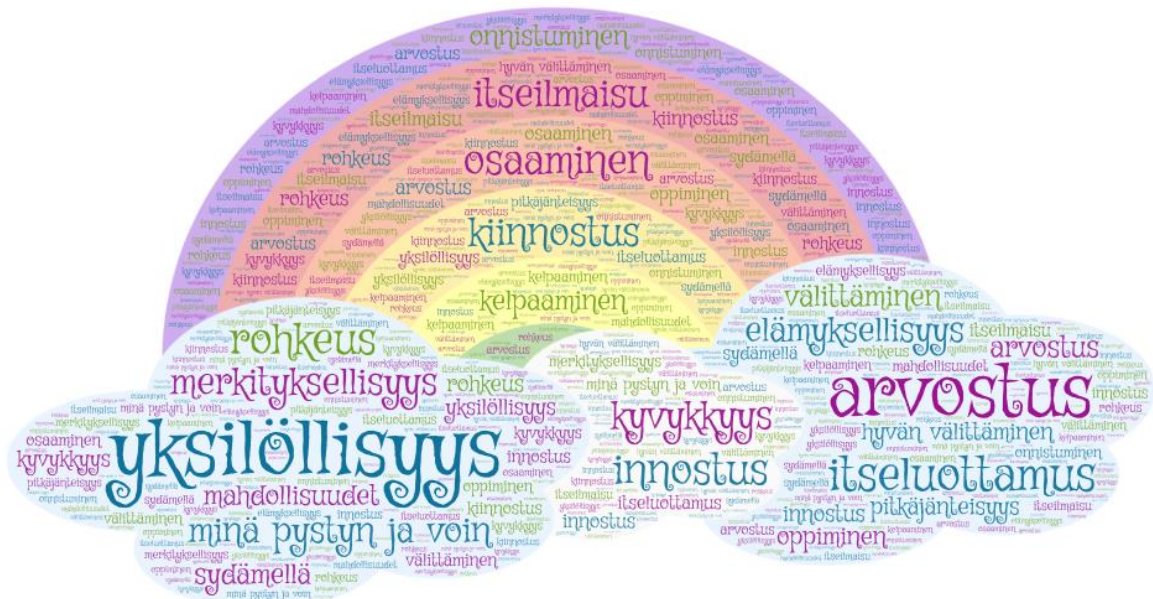
Kasvu ilmenee ensinnäkin kokemuksina uusien taitojen omaksumisesta. Nämä taidot voivat olla ryhmän tekemiseen liittyviä uusia käytännön tietoja tai käden taitoja, mutta yhtä lailla omaan itseen kohdistuvaa osaamista, oppimista ja kehittymistä. Tällöin voi olla kyse esimerkiksi vuorovaikutustaitojen, tunnetaitojen tai empatiakyvyn kasvusta. Jäsenten kokemuksista kasvu heijastuu myös itsetuntemuksen ja itsearviointikyvyn kehittymisenä tai syvenemisenä. Kasvamiseen liittyy myös mielen avartuminen. Ryhmän moninaisuus altistaa sen jäseniä erilaisille näkemyksille asioiden tilasta ja voi saada aikaan kokemuksen laajemmasta ymmärryksestä maailmasta ja ihmisistä sekä tavoista toimia ja ajatella.

”Et oppinu niinku asioita, miten voidaan vaikuttaa niinku yhteiskunnassa saada asioita eteenpäin.”

”Oon oppinu ymmärtämään asioita, joist mul ei oo ollu aavistustakaan aikasemmin.”

”Välillä oon ollu oikeessa, välillä väärässä.”

Osaaminen kytkeytyy tietoperustassamme toimijuuteen. Kasvaminen uusien tietojen, taitojen, osaamisen ja laajemman ymmärryksen kautta on näkemyksemme mukaan uutta otetta omasta toimijuudesta. Voimautuessaan ihminen kasvaa huomaamaan omaa erityisyyttään ja voimavarojensa reservejä.

Kuvio 5. Toimijuuden sanapilvi

Toisinaan tapahtuu huomaamatta kasvua ja kehitystä asioihin, joita emme edes aktiivisesti ajattele. Se ympäristö ja yhteisö, joissa olemme ja toimimme, vaikuttavat meihin sekä ajatuksiimme. Jaana Villanen (2019, 97) kirjassaan puhuu siitä, että ne ihmiset, joilla on kasvun asenne toipuvat paremmin vastoinkäymisistä ja pysyvät koossa hankalissakin tilanteissa. Vaikka osa onkin tiedostettua uskomme siihen, että vaikei tietoisesti olisikaan asennoitunut kasvuun, sitä otollisissa olosuhteissa tapahtuu.

”Luottaa itseensä et mä meen yrittämään ja se ei haittaa, vaikka se ei heti onnistu.”

”Oppinut tota ihmisten kohtaamista ja ihmiset luottaa muhun.”

Kasvu on aina yksilösidonnaista. Millaisista lähtökohdista kukin tulee, on oma merkityksensä. Silloin kun yhteisö on avoin, salliva ja kannustava ja yksilö nähdään sekä kohdataan ihmisenä, myös tällöin on kasvun mahdollisuus.

”Sit autetaan ja kannustetaan ja sit huomaa, et hei täähän on kivaa.”

”Tasavertainen et uskaltaa niinku puhuu ja ne puhuu mulle. Keskustelua.”

7.6 Paikka, jossa jatkaa

Paikka, jossa jatkaa viittaa D-asematoiminnan merkitykseen yhteisön jäsenten kokeamana. Toisena tutkimuskysymyksenämme oli tehdä selkoa D-aseman merkityksestä Ryhmä X:lle. Haastateltujen kokemuksissa nousi kautta linjan esiin D-aseman tärkeä rooli rinnakkaiselossa Ryhmä X:n kanssa ja sen merkitys ryhmän olemassaololle.

D-aseman rooli koetaan ratkaisevana ja sen fasilitoinnille on tarve. D-asema nähdään monin paikoin jopa edellytyksenä ryhmän jatkuvuudelle. Olemme seuraavassa ryhmittäneet kokemuksia D-aseman myötävaikutuksen merkityksestä ryhmälle kolmesta näkökulmasta.

Ensinnäkin D-asema tarjoaa paikan, minne mennä ja missä toimia. Nämä lähelle sijoittuvat, neutraalit fyysiset toimitilat rakentuvat niin, että ne mahdollistavat niin ihmisten tapaamisen kuin yhdessä toimimisen, esimerkiksi ryhmätöiden muodossa. Lisäksi D-asema pystyy antamaan resurssina käytännön neuvoja ja apua toiminnallaan.

”Tää d-asema on semmonen paikka, että tänne voi vaan olla ja istua, ei tarte tehdä mitään, mut ei myöskään tarvitse ostaa.”

”Tääl pitäis olla paljon enemmän, mihin ihmiset vois mennä ja istua.”

”Et on hirveen vaikee löytää tällasia paikkoja, missä ilmasta omia ajatuksiaan ja saada aikaseks asioita, joita haluaa tehdä, tehdä yhteiskunnassa ja muutenki.”

Toisena näkökulmana tuomme esiin haastateltavien arvokkaaksi nähdyn D-aseman tavan toimia. Tämä mahdollistava, fasilitoiva toiminta-ajatus näkyy D-aseman vakautena ja ennakoitavuutena. Se toimii johdonmukaisesti, vakiintunein muodoin ja sovitusta kiinni pitäen. Kuitenkin D-asema toimii myös avoimesti ja joustavasti, sallien ryhmän toimia omilla ehdoillaan. D-asemalla on myös kannustava ote – niin ihmisten mukanaoloon, ryhmän ideoihin kuin mahdollisuuksiin. Ryhmästä esiin nousevia ajatuksia ei tyrmätä, pikemminkin niihin rohkaistaan. Se synnyttää ”can do” -asennetta. Tärkeää on myös D-aseman proaktiivisuus – nähdään, milloin mahdollistavaa otetta tarvitaan. Sen myötä tartutaan ideoihin ja tilaisuuksiin ja ollaan tarvittaessa mahdollistamassa niitä sopivalla tavalla. Kun Ryhmä X:ää osataan huomioida oikea-aikaisesti,

esimerkiksi ryhmän ollessa syystä tai toisesta muutostilassa, vie sitä eteenpäin. Toisaalta siis koetaan, että D-aseman on hyvä osata sovittaa fasilitoivaa rooliaan tilanteen mukaan. D-aseman koetaan myös osaltaan olevan liittämässä ja sitomassa ihmisiä yhteen Ryhmä X:n toimintaan. D-aseamalla on lisäksi laajaa kontaktipintaa ja yhteistyötä muiden paikallisten toimijoiden kanssa. Tämä luo lisää mahdollisuuksia D-asematoinnalle, minkä nähdään hyödyntävän myös Ryhmä X:ää.

”Antaa mahdollisuuksia tehdä asioita, mitä ei muuten mulla ois ollenkaan.”

”Et just jos on jokin juttu ekaa kertaa niin et saa sitä tukee. On tärkeitä.”

”Se on hienoo työtä mitä se kansalaistoiminta tekee, et täs on hirveesti erilaisia juttuja.”

Kolmas näkökulma D-aseman merkitykseen on sen työntekijöiden rooli. Työntekijät toteuttavat D-aseman mahdollistavaa toiminta-ajatusta käytännössä. D-aseman työntekijöiden koettiin olevan mukana omistautuvasti ja sydämellään. Ihmisten tasavertainen kohtaaminen, huomioiminen, arvostaminen ja aito välittäminen välittyvät haastatteluista asioina, jotka luovat perustaa fasilitoivalle toiminta-ajatukselle. Tämän voimme olettaa vaikuttavan osaltaan myös Ryhmä X:n yhteisöllisyyteen, mm. ilmapii-riin.

”Tietystihän se on niitten työ, mut koska ne pitää työstään ja se on niinku tärkeitä.”

”Nää työntekijät, jotka tällä on, niin ne on niinku tosi mukavia et varmaan.”

”Ilman heitä, ni ei tää porukka tykkäis tulla tänne.”

Peilatesamme D-aseman merkitystä nousi esiin myös se, kuinka tärkeää D-aseman on pitää kiinni fasilitoivasta roolistaan oikealla tavalla. Ryhmä X:n omaehtoisuuden, sallivuuden, avoimuuden, kykyihin uskomisen ja kannustavuuden säilyttäminen fasilitoinnissa ovat tekijöitä, joilla nähtiin merkitystä Ryhmä X:n suunnalle. Ryhmä X tarvitsee toimintaansa myötävaikutusta 3. sektorilta.

Haastatteluissa ilmeni myös erikseen muutamia tekijöitä, jotka ylläpitävät Ryhmä X:ää sisältä päin. Näitä ovat tuttuuden ja yllätyksellisyyden yhdistelmä, toiminnan epäsäännöllinen säännöllisyys, omaehtoisuus sekä sinnikkyys jatkaa.

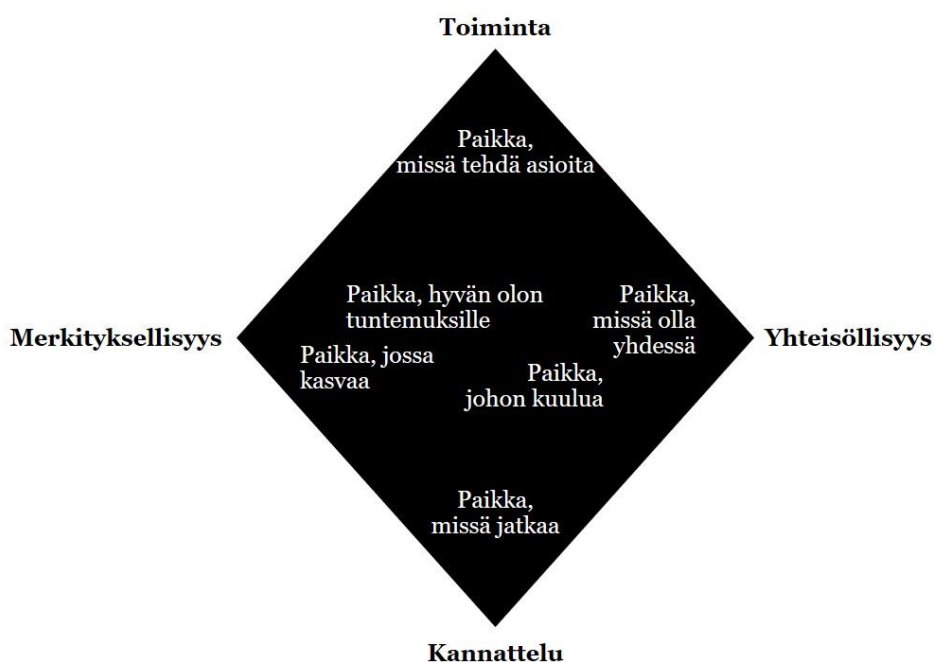
Edellisen lisäksi näemme, että ryhmästä itsestään nousevaa jatkuvuutta rakentaa moni jo aiemmin tuloksissa esiintuomamme tekijä. Ilman toimivaa yhteisöllisyyttä tai toimijuuden tai osallisuuden kokemuksia Ryhmä X olisi toisenlainen. Itse olemme tiivistäneet näitä D-aseman merkityksiä ja jatkuvuuteen liittyviä tekijöitä sanaan kannattelu – sisältä ja ulkoa. Palaamme tähän laajemmin johtopäätöksissä.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyömme lähtökohtana ja tavoitteena on ollut tuottaa uutta tietopääomaa D-asemien kävijätoiminnan arvioimiseksi ja kehittämiseksi. Tätä olemme lähteneet tuottamaan tarkastelemalla jäsenten kokemuksia Ryhmä X:n olemuksesta ja sen heijastuksista jäsenten osallisuuteen ja toimijuuteen. Samalla olemme selvittäneet ryhmäläisten kokemuksia D-aseman myötävaikutuksen merkityksestä ryhmän olemassaololle. Tuomme johtopäätöksissämme esiin ensin yhteenvetävää näkemystämme Ryhmä X:n olemuksesta, sen käyttövoimasta. Lopuksi peilaamme opinnäytetyökokoaisuuttamme suhteessa D-asematoimintaan ja Diakonissalaitoksen kansalaistoiminnan strategiaan.

8.1 Ryhmä X:n käyttövoima

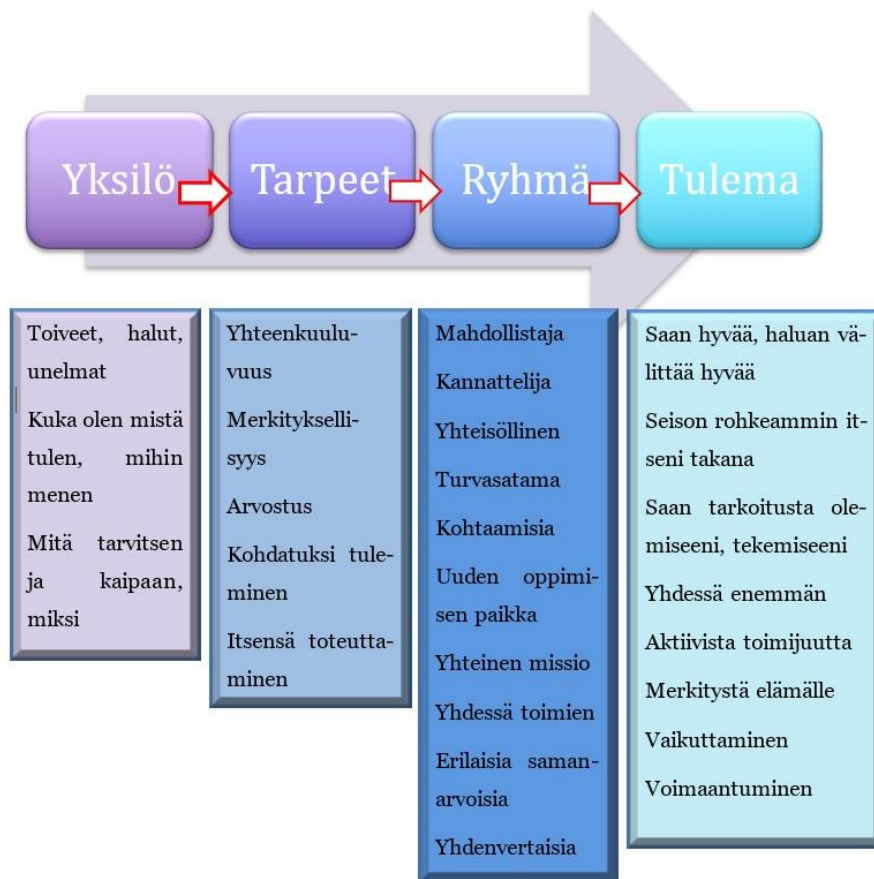
Olemme tulosten pohjalta jatkaneet pohdintaa siitä, mistä tulokset mielestämme koostuvat. Siksi haluamme tulosten pohjalta vielä tuoda esiin yhden tavan hahmottaa Ryhmä X:ää. Se on yhteenvetoa siitä, mikä pitää Ryhmä X:n liikkeessä kattaen molemmat tutkimuskysymyksemme. Puhumme tässä yhteenvedossa Ryhmä X:n käyttövoimasta ja kiteytämme sen kuvioon 6.

Kuvio 6. Ryhmän käyttövoima

Mielestämme tulosten kautta on tunnistettavissa neljä ulottuvuutta, jotka antavat ryhmälle sitä ylläpitävää käyttövoimaa. Ne ovat merkityksellisyys, toiminta, yhteisöllisyys ja kannattelu. Ne yhdessä ja yhtäaikaaisesti pitävät Ryhmä X:n rattaat pyörimässä. Toimiakseen kuten nyt, ryhmä hyötyy kaikista neljästä ulottuvuudesta.

Merkityksellisyydellä tarkoitamme ryhmän tuottamaa merkityksellisyyden kokemusta jäsenelle. Tämä ilmenee hyvän olon tuntemuksina, kasvamisena ja kuulumisena. Ryhmän toiminnallinen luonne on puolestaan perusta sen jäsenten aktiivisuudelle ja osallistumiselle. Huomattavaa toiminnassa on, että se eri muodoissaan on rakentunut siten, että se mahdollistaa toimijuutta, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä erilaisille ihmisille ja erilaisissa tilanteissa. Käyttövoimaksi tarvitaan myös ruokkivaa yhteisöllisyyttä. Yhteisöllisyys on perustana edellä mainitun kaltaiselle toiminnalle ja merkityksellisyydelle. Lisäksi tarvitaan kannattelua. Se on tiloja toimia, toiminnan mahdollistamista kulkemalla rinnan johdonmukaisesti, kannustavasti, uskovasti ja sallien, osaavan henkilökunnan toimesta. Kannattelu pitää toimintaa yllä, tukien niin yksilöä kuin yhteisöä. Nämä neljä ulottuvuutta - merkityksellisyys, toiminta, yhteisöllisyys ja kannattelu – ovat toisiinsa kietoutuva yhdistelmä, joka vie eteenpäin sekä yksilöä että yhteisöä. Haluamme ryhmän käyttövoimista kiinnittää vielä huomiota merkityksellisyyteen.

Kuvio 7. Yhdessä enemmän

Olemme aiemmin viitanneet tuloksissa yhteisön ja yksilön vuorovaikutteiseen suhteeseen (kts. luku 7.) ja kuinka paljon yhteisö voi vaikuttaa yksilöön. Yksilölliset tarpeemme, toiveemme ja halumme vaikuttavat siihen mihin suuntaamme. Yhteisö toimii kasvun areenana, luoden edellytyksiä yksilön kasvaa ja kehittyä. Tämä on prosessi, jossa jokaisella yhteisössä on omat yksilölliset lähtökohdat ja tarpeet. Myös sattumalla on osuutensa elämässä.

Merkityksellisyyttä elämään tuo se, että voi tehdä itsestään merkityksellisen muille ihmisille. Kun voi välittää hyvää jollekin, tehdä jonkun vuoksi jotain, tekee se elämästä merkityksellisempää. (Martela 2018, 252–253.) Haastatteluissa ilmeni monesti, että kun itse oli saanut kokea hyvää, halusi sitä välittää muille kanssaihmisille. Hyvä lähti kiertämään. Toinen asia mikä nousi, oli arvostuksen tunne, se että mielipiteitä kuunneltiin ja otettiin huomioon. Yhteys muihin ihmisiin, se että saa jakaa asioita ja ajatuksia, tulee nähdyksi itsensä, on tärkeää hyvinvoinnillemme.

Yhtenä tavoitteenamme opinnäytetyössä oli työstää uusia ideoita. Ehkäpä tämä yhteenvetomme käyttövoimasta voi toimia sellaisena ja antaa jatkoa varten evästä ja ajatusta siihen, miten myös voi hahmottaa D-asemiin liittyvää kansalaistoimintaa.

8.2 Ryhmä X suhteessa D-asematoimintaan ja kansalaistoiminnan strategiaan

Opinnäytetyömme lähtökohtana on ollut tarve arvioida ja kehittää D-asemien kävijätoimintaa. Tällaisia arvioinnin kohteita ovat toiminnan vaikuttavuus kävijöihin, resurssien kohdentaminen, yksilöiden ja yhteisöjen kehittämisen ja tukemiskeinojen toimivuus ja myös hyödynnettävyys toisaalla. Olemme käyneet työhön tapaustutkimuksen keinoin, hankkimalla kuvailevaa tietoa D-asematoiminnassa mukana olevasta Ryhmä X:stä.

D-aseman ja Ryhmä X:n välinen useampivuotinen yhteinen taival on synnyttänyt D-asematoimintaan ajatusta Ryhmä X:n luonteesta ja sen resonoimisesta D-asematoiminnan kanssa. Nähdäksemme opinnäytetyömme tuottama tieto tulosten muodossa on D-asematoiminnalle siinä mielessä uutta, että se syventää, jäsentää ja käsitteellistää tätä ennakkokäsitystä. Tulokset tuovat esiin ryhmän yhteisöllisyyden sisältöä, tekemisen roolia ryhmässä sekä millä tavoin Ryhmä X näyttäytyy sen jäsenten toimijuudessa ja osallisuudessa. Myös D-aseman koettu merkitys ryhmälle ja ryhmän jatkuvuudelle saa analyysissämme konkreettista sisältöä. Tästä on kyse tapaustutkimuksessa. Ulkopuolisuutemme on lisäksi mahdollistanut aineiston keruun ja ryhmän tarkastelun ilman ennakkokäsityksiä.

Tulokset antavat mielestämme osviittaa siitä, että D-asematoiminta tämän tapaustutkimuksen valossa käy yhteen Diakonissalaitoksen kansalaistoiminnan strategian päämäärien kanssa. Tapauksessamme D-aseman fasilitoiva toiminta-ajatus kannattelee eli mahdollistaa uusien yhteisöjen muotoutumista ja uudenlaista toimintaa, mikä puolestaan luo edellytyksiä osallistujille toimia, osallistua ja kokea merkityksellisyyttä. Nämä käyvät hyvin yhteen Diakonissalaitoksen kansalaistoiminnan strategian tavoitteiden kanssa. Diakonissalaitoksen visiossa ihmisarvoon luetaan kuuluvaksi, että ”Ihmisellä on kokemus siitä, että hän on hyödyksi yhteisössään ja on tarpeellinen ja arvokas muille ihmisille.” (Diakonissalaitos 2020e). Analysointimme jälkeen tämä peilattuna opinnäytetyöhömme ei kuullostaa meille opinnäytetyön tekijöille lainkaan vieraalta.

9 POHDINTA

Elämän ensimmäisistä hengenvetoista alkaen, kuulumme johonkin. Yhteisöön, kumppanuuksiin, symbiooseihin. Toivoa saattaa, että elämän viime hetkiin saakka saamme tuntea yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuutta. Mikään ei tosin ole itsestäänselvyys. Ihmisille on merkityksellistä saada kuulua johonkin, olla osa. Tämän puuttuessa aiheuttaa se meissä kaipuuta ja ikävää, tunnemme jäävämmekö ulkopuolisen osaan, mikä heikentää hyvinvointiamme.

Diakonissalaitoksen kansalaistoiminnassa pyritään ”uudistuviin, vahvistuviin ja vaikuttaviin” yhteisöihin. Halusimme tuoda tähän oman panoksemme ryhmän käyttövoiman kuvauksella. Se tuo esiin omaa näkemystämme omaehtoisen kansalaistoiminnan edellytyksistä D-asematoiminnan viitekehyksessä. Yleisenä huomionamme on, että kansalaistoiminta on hienovarainen kokonaisuus, joka syntyy monen tekijän summana. Pienet teot ovat merkityksellisiä ja kaikki vaikuttaa kaikkeen. Tämä on noussut yhdeksi johtoajatukseksemme selvittäessämme tarkasteltavan yhteisön merkitystä ja käy mielestämme toteen myös Ryhmä X:n ja D-asematoiminnan yhteisellä matkalla. Yhtenä osana on työntekijä, joka on enemmän kuin työntekijä. Omalla toiminnallaan ja kohtaamisellaan, hän saa mukaansa ihmiset. Työntekijän aito välittäminen ja kiinnostus kansalaistoiminnassa näkyy sekä välittyy. Kansalaistoiminta muuttuu ja varioi ajan mukana. Siihen vaikuttavat niin ne ihmiset, jotka omilla vahvuuksillaan ja osaamisellaan työskentelevät kentällä, kuin strategiat ja ideologiat taustalla. Toiminnan ytimessä ovat kansalaiset. Tärkeää on kehittää moninaisia tapoja, joilla voi toteuttaa kansalaisuuttaan omannäköisesti.

Yhteisöpedagogin työkentällä toimitaan usein erilaisten, moninaisten yhteisöjen kanssa. Yhteisöt elävät jatkuvassa muutoksen tilassa. Ne ovat paikka kohtaamisille, elämän kokemiselle, toiminnalle, oman arvomaailman puntaroinnille sekä inspiroitumiselle. Näemme yhteisöt ja niiden kehittämisen merkittävänä tehtävänä niin yhteisöpedagogeille kuin yhteiskunnalle. Siksi kaikki tieto ja pienetkin nyanssit tähän liittyen voivat olla arvokkaita.

Opinnäytetyötä tehdessämme olemme kokeneet niin ahaa-elämyksiä kuin pohdinnan paikkoja. Yhdessä työskenteleminen on ollut sitä hedelmällisintä aikaa. Sille ajan löytäminen osoittautui tässä vaiheessa opintoja ja maailmantilannetta meille haastavimmaksi. Opinnäytetyötä tehdessämme olemme työstäneet lähestymistapaa ja aiheen käsitteilyä. Tämä on vaatinut aiheen kypsytämistä prosessina. Opinnäytetyöprosessi ei ole yksittäinen tapahtuma, vaan se tarvitsee aikansa edetäkseen ja kehittyäkseen. Tekstiä ei välttämättä synny suhteessa siihen käytettyyn ajatustyöhön. Vaaditaan kärsivällisyyttä ja pitkäjänteisyyttä, mutta myös spontaaniutta tarttua matkan aikana tulleisiin asioihin. Kykyä huomata ja ymmärtää opinnäytetyötä palvelevia аспектеja, esim. mielekkäitä lähteitä, tilannetajua haastatteluissa ja opinnäytetyön esittelemisessä selkeyttä ja kiinnostuksen herättelyä. Emme tee tätä turhaan, vaan tällä on sekä meitä tutkijoita, opiskelua että työelämää hyödyttävä vaikutus.

Yhteistyömme on parhaimmillaan ollut rikastavaa, oivaltavaa ja uutta opettavaa. Avoimella mielellä, sitkeydellä, lempeydellä sekä lujudella voidaan saavuttaa tavoitteet ja enemmänkin. Heti alusta lähtien yhteistyömme opinnäytetyön parissa käynnistyi vaittomasti, vaikka olemmekin erilaisia tekijöitä; toinen meistä on suurpiirteinen ja toisinaan kaoottinen ajattelussaan, toisen keskittyessä pieteetillä ja insinöörimäisellä tarkkuudella yksityiskohtiin. Me täydensimme prosessia ja toisiamme. Toisen pitäessä junaa liikkeellä, toinen vaati huomiota aineistolle, tekstin tuottamiselle. Kombinaatio toimi, kannustus ja ymmärrys elämäntilanteista tuntui hyvältä.

Erilaisia yhteisöjä luomalla ja kannattelemalla niitä haluamme saada kaikki mukaan yhteiskunnan toimintaan ja sykkeeseen. Yhteisöpedagogeina olemme vahvistamassa yhteisöllisyyttä ja osallisuutta, nostamme esille mahdollisuuksia ja vahvistamme ihmisten omaa toimijuutta.

LÄHTEET

- Alasuutari, Pertti 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino.
- Anttila, Pirkko. 1998. Tutkimisen taito ja tiedon hankinta. Helsinki: Akatiimi.
- Anttila, Pirkko 2007. Realistinen evaluaatio ja tuloksellinen kehittämistyö. Hamina: Akatiimi
- Backman, Jussi 2018. Äärellisyyden kohtaaminen: kokemuksen filosofista käsitehistoriaa. Teoksessa Jarkko Toikkanen & Ira A. Virtanen (Toim.) Kokemuksen tutkimus VI. Kokemuksen käsite ja käyttö. Vaajakoski: Kirjaksi.net. Viitattu 11.11.2020. https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/63420/Kokemuksen_tutkimus_VI_Toikkanen_Virtanen_pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Cederlund, Christer & Berglund, Stig-Arne 2014. Socialpedagogik – pedagogiskt socialt arbete. Tukholma: Liber.
- Diakonissalaitos 2020a. D-asetat kaupunkilaisten tukikohtina. Viitattu 20.8.2020. <https://www.hdl.fi/d-asetat/>
- Diakonissalaitos 2020b. Kaapeli voimauttaa ja rakentaa yhteisöjä. Blogi. Viitattu 11.11.2020. <https://www.hdl.fi/blog/2018/01/28/kaapeli-yhteisovalmennukset-voimauttavat-ihmisia-ja-rakentavat-yhteisoja/>
- Diakonissalaitos 2020c. Miksi kansalaistoiminta? Tutustu kansalaistoiminnan strategiaamme. Blogi 20.2.2020. Viitattu 20.8.2020. <https://www.hdl.fi/blog/2020/02/20/miksi-kansalaistoiminta/>
- Diakonissalaitos 2020d. Kansalaistoimintaa kaikille. Diakonissalaitoksen kansalaistoiminnan strategia. Viitattu 20.8.2020. <https://s3-eu-central-1.amazonaws.com/evermade-hdl/wp-content/uploads/2020/02/18160945/Diakonissalaitoksen-kansalaistoiminnan-strategia.pdf>
- Diakonissalaitos 2020e. Arvot, visio ja missio. Viitattu 15.11.2020. <https://www.hdl.fi/meista/arvot/>
- Eteläpelto, Anneli 2011. Mitä on toimijuus ja mihin sitä tarvitaan. Interaktiivinen opetus ja oppiminen [yleisöluennon diat]. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 11.11.2020. <https://www.jyu.fi/hankkeet/interaktiivinen/yleisoluentodiat/etelapelto>
- Finto 2020. Suomalainen asiansanasto- ja ontologiapalvelu. YSO - Yleinen suomalainen ontologia. Kansalaistoiminta. Viitattu 12.9.2020. URI: <http://www.yso.fi/onto/yso/p2251>
- Grönfors, Matti 2008. Laadullisen tutkimuksen kenttätömenetelmät. Hämeenlinna: Sofia Vilkkä. http://vilkka.fi/books/Laadullisen_tutkimuksen.pdf
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Harju, Aaro 2005. Aktiivisen kansalaisuuden sisältömääritys. 18.4.2005. Viitattu 13.9.2020. https://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/aktiivinen_kansalaisuus/aiemmat_artikkelit/aktiivisen_kansalaisuuden_sisaltomaarittely

- Harju, Aaro 2020. Kansalaisyhteiskunnan määritelmä ja sisältö. Viitattu 12.9.2020. https://www.kansalaisyhteiskunta.fi/kansalaisyhteiskunta/kansalaisyhteiskunnan_maaritelma_ja_sisalto
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2011. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi
- Hokkanen, Liisa 2018. Asiakaskansalaisen toimijuus sosiaalityöllisessä asianajossa. Teoksessa Merja Laitinen & Asta Niskala (toim.) Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä. Tampere: Vastapaino, 55-86.
- Hyyppä, Harri & Kiviniemi, Liisa & Kukkola, Jani & Latomaa, Timo & Sandelin, Pirkko 2015. Kokemuksen tutkimuksen ulottuvuudet. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus ja kehitystyön julkaisut ISSN 1798-2022. Viitattu 29.09.2020 <http://www.oamk.fi/epooki/2015/kokemuksen-tutkimuksen-ulottuvuudet/>
- Kansalaisyhteiskunta 2006 -toimikunta, 2005. Kohti aktiivista kansalaisuutta. Kansalaisyhteiskunta 2006 -toimikunnan raportti. Oikeusministeriön julkaisuja 2005:14. Helsinki: Oikeusministeriö. Viitattu 12.9.2020. <http://urn.fi/URN:ISBN:952-466-300-7>
- Kananen, Jorma 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu,
- Kuula, Arja 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- Laine, Markus & Bamberg, Jarkko & Jokinen, Pekka 2007. Tapaustutkimuksen teoria ja käytäntö. Teoksessa Markus Laine & Jarkko Bamberg & Pekka Jokinen (toim.). Tapaustutkimuksen taito. Helsinki: Gaudeamus, 9-38.
- Martela, Frank 2018. Valonöörit. Sisäisen motivaation käsikirja. Helsinki: Gummerus Kustannus Oy.
- Mäenpää, Pasi & Faehnle, Maija & Schulman, Harry 2017. Kaupunkiaktivismi, jakamistalous ja neljäs sektori. Teoksessa Pia Bäcklund & Jouni Häkli & Harry Schulman (toim.) Kansalaiset kaupunkia kehittämässä. Tampere: Tampere University Press, 239-259. Viitattu 13.9.2020. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-0623-6>
- Niemelä, Seppo 2012. Aktiivisen kansalaisuuden perusaineksia. Kansalaisyhteiskunta -julkaisu 2012:1. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 13.9.2020. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:juu-201611014507>
- Nivala, Elina & Ryytänen, Sanna 2019. Sosiaalipedagogiikka. Kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. Helsinki: Gaudeamus.
- Oikeusministeriö 2020. Yhteisöllinen kansalaistoiminta 2020-luvulla. Viitattu 10.11.2020. <https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM005:00/2019>
- Peltola, Taru 2007. Empirian ja teorian vuoropuhelu. Teoksessa Markus Laine & Jarkko Bamberg & Pekka Jokinen (toim.) Tapaustutkimuksen taito. Helsinki: Gaudeamus, 111-129.

- Pirnes, Esa & Tiihonen, Arto 2011. Merkityksellisen ja kokemuksellisen (kansalais)toimijuuden pelikenttä. *Yhteiskuntapolitiikka* 76 (2011):4. Viitattu 1.11.2020. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/102867/pirnes.pdf>
- Pohjola, Anneli 2015. Yhteisöt ja yhteisöllisyys monimuotoisena ilmiönä. Teoksessa Sanna Väyrynen & Kaisa Kostamo-Pääkkö & Pekka Ojaniemi (toim.) *Sosiaalityön yhteisöllisyyttä etsimässä*. Tallinna: United Press Global, 15-34.
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka Anna 2006. Aineiston määrä ja tutkittavat KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 11.11.2020. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_2.html
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. 5.5 Tapaustutkimus. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Verkkojulkaisu. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 25.9.2020. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_5.html
- Szreter, Simon & Woolcock, Michael 2004. Health by association? Social capital, social theory, and the political economy of public health. *International journal of epidemiology* 33, 650–667. Viitattu 10.11.2020. <https://academic.oup.com/ije/article/33/4/650/665431>
- Stranius, Leo 2009. Epämuodollinen kansalaistoiminta – järjestötoiminnasta kevyttaktivismiin. Teoksessa *Suomalaiset osallistujina. Katsaus suomalaisen kansalaisvaikuttamisen tilaan ja tutkimukseen*. Oikeusministeriön julkaisuja 2009:5. Helsinki: Oikeusministeriö, 138-169. Viitattu 13.9.2020. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-466-812-5>
- Talvela, Maria 2019. Kolmannen ja neljännen sektorin vapaaehtoistoiminta. *Kansalaisareenan verkkolehti*. Viitattu 13.9.2020. <http://kansalaisareena.fi/verkoareena/kolmannen-ja-neljannen-sektorin-vapaaehtoistoiminta/>
- Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos 2020a. Osallisuus. Viitattu 19.9.2020. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>
- Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos 2020b. Keskeisiä käsitteitä. Viitattu 19.9.2020. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/keskeisia-kasitteita>
- Tieteen termipankki 2020. Toimijuus. Viitattu 11.11.2020. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kasvatustieteet:toimijuus>
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi
- Tuominen, Sanna 2016. Työotteena omaehtoisen kansalaistoiminnan kehittäminen. Teoksessa Mona Särkelä-Kukko (toim.) *Ihmiset kun innostuu, niitä on vaikea pysäyttää. Osallisuutta ja yhteisöllisyyttä Setlementeissä*. *Setlementtijulkaisuja* 43. Helsinki: Setlementtiliitto, 43-49. Viitattu 12.9.2020. <https://setlementti.fi/tietoa/julkaisut-ja-tuotteet/>
- Tötterström, Jouko & Ruotsalainen, Johanna 2019. Voimaantuminen arjessa ja työyhteisöissä. *ePooki Oamkin Blogi*. Oulu: ePooki asiantuntijablogi. Viitattu 11.11.2020. <https://blogi.oamk.fi/2019/11/19/voimaantuminen-arjessa-ja-tyoyhteisoissa/>
- Vilkko-Riihelä, Anneli 1999. *Psykye. Psykologian käsikirja*. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Villanen, Jaana 2019. Merkityksellisyys on rohkeutta. Helsinki: Basam Books oy.

LIITTEET

LIITE 1: TUTKIMUSTIEDOTE

Hei!

10.6.2020

Opiskelemme Humanistisessa ammattikorkeakoulussa yhteisöpedagogeiksi ja olemme käynnistämässä opinnäytetyötämme. Toimeksiantaja on Diakonissalaitoksen D-asematoiminta. Opinnäytetyömme työnimenä on ”Vapaamuotoista kansalaistoimintaa yhteisössä – jäsenten kokemuksia” ja se käsittelee ryhmää, johon sinä kuulut.

Tarkoituksenamme on selvittää, millaisia kokemuksia jäsenillä on ryhmästään ja sen toiminnasta ja mitkä tekijät ovat vaikuttaneet ryhmän olemassaoloon ja toimintaan. Tavoitteena on kuvata ja ymmärtää mitä merkitystä kyseisellä ryhmällä on sen jäsenille.

Opinnäytetyömme tiedonhankintaa varten teemme jäsenten keskuudessa n. 5-10 yksilöhaastattelua sekä vastaavankokoisen ryhmätyöpajan. Suoritamme näissä myös osallistujien havainnointia. Yksilöhaastattelut ja ryhmätyöpaja on tarkoitus toteuttaa kesä-elokuun 2020 aikana.

Tähän tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja halutessasi voit keskeyttää osallistumisen milloin tahansa. Tällöin kerättyä tietoa ei enää käytetä opinnäytetyössämme. Ainoa sitoumus sinun puoleltasi on suostumus haastatteluun ja/tai ryhmätyöpajaan, joiden aiheena on omakohtainen/yhteinen kokemus ja näkemys ryhmästä.

Aineistoa käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti. Opinnäytetyön tuloksissa osallistujien henkilökohtaisia tietoja ei tulla mainitsemaan missään vaiheessa. Haastattelujen, ryhmätyöpajan ja niiden aikana tehtyjen havainnointien tuotoksia käytetään ainoastaan opinnäytetyömme aineistona ja ne tuhotaan opinnäytetyömme valmistuttua. Tulemme nauhoittamaan haastattelun ja ryhmätyöpajan luvallanne, jotta mielipiteesi saadaan tallennettua tarkasti. Haastattelu kirjoitetaan puhtaaksi sanatarkasti ja halutessasi saat sen nähtäväksi, jotta voit korjata mahdolliset väärinymmärrykset tai esittää lisäkommentteja.

Hyväksytty opinnäytetyö julkaistaan internetissä ammattikorkeakoulujen Theseus tietokannassa sekä Helsingin Diakonissalaitoksen internetsivuilla.

Vastaamme mielellämme mahdollisiin lisäkysymyksiin. Lämmin kiitos jo etukäteen!

Ystävällisin terveisin,

Heidi Lehtinen, puh. xxx xxxxxxxx, s-posti: xxx@humak.fi

Jari Suvanto, puh. xxx xxxxxxxx, s-posti: xxx@humak.fi

LIITE 2: SUOSTUMUS TUTKIMUKSEEN OSALLISTUMISESTA

Hei!

Opiskelemme Humanistisessa ammattikorkeakoulussa (Humak), Järjestö - ja nuorisotyön koulutusohjelmassa: yhteisöpedagogi (AMK). Teemme opinnäytetyömme aiheesta: Vapaamuotoista kansalaistointia yhteisössä – jäsenten kokemuksia. Toimeksiantajamme on Diakonissalaitoksen D-asematointia. Tarkoituksenamme on selvittää, millaisia kokemuksia ryhmän jäsenillä on ryhmästä ja sen toiminnasta ja mitkä tekijät ovat vaikuttaneet ryhmän olemassaoloon ja toimintaan. Tavoitteena on kuvata ja ymmärtää mitä merkitystä ryhmällä on sen jäsenille.

Tietoa ja aineistoa opinnäytetyöhömme keräämme yksilohaastattelun ja ryhmätyöpajan avulla, jossa samalla teemme osallistujien havainnointia. Hyväksytty opinnäytetyö julkaistaan internetissä ammattikorkeakoulujen Theseus -tietokannassa sekä Helsingin Diakonissalaitoksen internetsivuilla.

Tähän tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja halutessasi voit keskeyttää osallistumisen milloin tahansa. Tällöin kerättyä tietoa ei enää käytetä opinnäytetyössämme. Ainoa sitoumus sinun puoleltasi on suostumus haastatteluun, jonka aiheena on omakohtainen kokemus ryhmään osallistumisesta. Aineistoa käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti ja opinnäytetyön tuloksissa ei esitellä vastaajan henkilökohtaisia tietoja, nimeä ei tulla mainitsemaan missään vaiheessa. Haastattelua käytetään ainoastaan opinnäytetyömme aineistona ja se hävitetään asianmukaisesti opinnäytetyömme valmistuttua. Tulemme nauhoittamaan haastattelun luvallanne, jotta mielipiteesi saadaan tallennettua tarkasti. Haastattelu kirjoitetaan puhtaaksi sanatarkasti ja halutessasi saat sen nähtäväksi, jotta voit korjata mahdolliset väärinymmärrykset tai esittää lisäkommentteja. Tutkimukseen osallistuminen ei aiheuta mitään kustannuksia osallistujalle.

Suostun siihen, että minua _____ haastatellaan ja havainnoidaan sekä antamani tietoja käytetään kyseisen opinnäytetyön tarpeisiin. Halutessani minulla on mahdollisuus keskeyttää tutkimukseen osallistumisen milloin tahansa ilman, että minun täytyy perustella keskeyttämistäni.

Päiväys _____

Tutkittavan allekirjoitus ja nimenselvennys _____

Vastaamme mielellämme mahdollisiin lisäkysymyksiin. Kiitos suostumuksesta osallistua tutkimukseen!

Ystävällisin terveisin:

Heidi Lehtinen, puh.

Jari Suvanto, puh.

LIITE 3: TEEMAHAASTATTELURUNKO

Taustakysymykset:

- Oma ikäryhmä
- Kauanko mukana toiminnassa
- Mitä kautta mukaan toimintaan
- Henkilökohtainen tausta omin sanoin

Teema 1: Yhteisön merkitys jäsenten kokemana

Alateema yksilö

- Yleinen kokemus yhteisöstä ja sen merkityksestä haastateltavalle
- Osallistumisuseus ja tavat osallistua
- Motiivit osallistua
- Itsensä ilmaiseminen ja kehittyminen osallistumisen myötä
- Yhteenkuuluvuus
- Oma rooli osana yhteisöä
- Kuulluksi ja ymmärretyksi tuleminen, vaikutusmahdollisuudet toiminnassa
- Merkitys haastateltavan elämänlaadulle

Alateema yhteisö

- Yhteisön jäsenyyden yleinen kokemus
- Yhteisön yhteiset ja muista yhteisöistä tai ryhmistä erottavat piirteet
- Yhteisön yhteisöllisyyttä vahvistavat ja haastavat tekijät
- Jäsenten kohtaaminen ja vastaanottaminen yhteisössä
- Merkitykselliset tapahtumat ja sattumukset yhteisössä
- Yhteiselo ja suhteet yhteisön toisten jäsenten kanssa
- Suunta yhteisöllisyyden kehittymiselle jatkossa

Teema 2: D-asematoiminnan merkitys yhteisölle jäsenten kokemana?

- Toimintaa ja olemassaoloa yleisesti koossa pitävät ja heikentävät tekijät
- D-aseman toiminnan merkitys
- D-aseman toiminnan rooli jatkossa

Päätökysymys:

- Muut merkitykselliset kokemukset yhteisöstä